RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913. Första kammaren. Nr 39.

Tisdagen den 27 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 21 i denna månad.

Herr statsrådet Schotte, som förklarat sig ämna vid detta sammanträde besvara den av herr Lindblad, Ernst, med kammarens den 8 innevarande månad lämnade tillstånd framställda interpellationen angående automobiltrafik, erhöll på begäran ordet och yttrade: *Ang. automobiltrafik.*

Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Lindblad till mig riktat en interpellation så lydande: »Vilken är herr statsrådets uppfattning beträffande frågan, under vilka förhållanden begärd dispens må kunna beviljas från gällande bestämmelser angående den hastighet, varmed automobil må framföras i trafik, samt angående bredden av de vägar, där sådan trafik må äga rum?»

Med anledning av denna interpellation ber jag först att få erinra om, att enligt K. F. om automobiltrafik den 21 september 1906 såsom allmän regel gäller, att körning med automobil är tillåten å allmän väg, vars bredd överstiger 3,6 meter, samt å gata och torgplats. Där sådant utan olägenhet kan ske, äger emellertid Kungl. Maj:ts befallningshavande att meddela tillstånd till automobiltrafik å allmän väg jämväl av mindre bredd än sålunda är sagt. I fråga om körhastighet är såsom bekant stadgat den allmänna regel, att automobil icke får framföras med större hastighet än som motsvarar i stad, köping och annat tätt bebyggt samhälle 15 kilometer i timmen vid dagsljus och 10 kilometer i timmen vid mörker eller dimma samt annorstädes 25 kilometer i timmen under dagsljus och 10 kilometer i timmen vid mörker eller dimma.

Då det tillkommer Kungl. Maj:ts befallningshavande att meddela dispens från bestämmelserna om *minsta tillåtna vägbredd,*

Ang. automobiltrafik. (Forts.)

äro dessa frågor underkastade Kungl. Maj:ts prövning allenast i besvärsväg. Innan dylikt besvärsmål företages, sörjes alltid för att sakkunnig utredning om vägens beskaffenhet och lämplighet för automobiltrafik verkställes. I de fall, då det ankommit på mig att inför Kungl. Maj:t föredraga dylika mål, har jag alltid tagit hänsyn till vägens bredd å olika sträckor, vägbanans höjd samt vägens beskaffenhet i övrigt. Allenast då förhållandena i dessa avseenden varit sådana, att automobiltrafik lämpligen kunnat där äga rum utan att övriga vägfarandes berättigade intressen därigenom äventyrades, har jag ansett automobiltrafik å väg av 3,6 meters bredd eller därunder böra tillåtas. Andra allmänna regler än de nu antydda kan jag givetvis icke angiva, ldå varje tillstånd måste grundas på undersökning av förhållandena i det särskilda fallet, vilka kunna vara mycket växlande.

Vad därefter angår undantag från förordningens bestämmelser om *högsta tillåtna hastighet för automobil*, har sådan plägat medgivas för de av kungl. automobilklubben och svenska motorklubben under de senare åren anordnade tävlingar. Dessa tävlingar äro icke avsedda att vara några hastighetstävlingar, utan jämförelse- och tillförlitlighetsprov med olika automobilfordon för utrönande av de olika vagnarnas hållbarhet och lämplighet för vårt lands vägförhållanden, och hava till ändamål att främja tillverkning av tillförlitliga och för våra svenska landsvägar lämpliga automobiltyper. För en dylik prövning har det emellertid ansetts önskvärt att få utsätta vagnarna för en starkare påfrestning än den, som uppnås vid den största körhastighet, som enligt automobilförordningen är tillåten. Med hänsyn härtill har Kungl. Maj:t även funnit gott medgiva, att vid dessa tillförlitlighetstävlingar de deltagande automobilerna må under vissa föreskrivna villkor framföras med en hastighet av högst 30 km. i timmen samt på sista tiden även 20 km. i timmen vid mörker eller dimma, allt dock med undantag för stad, köping och annat tätt bebyggt område. Dessa medgivanden hava så vitt jag kunnat inhämta icke givit anledning till klagomål från allmänhetens eller myndigheternas sida Tavlingarna hava även, såvitt jag har mig bekant, varit anordnade på ett för den allmänna trafiken på vägarna lämpligt och betryggande sätt. Särskilt vill jag framhålla, att i dessa tävlingar endast torde ha deltagit förare av beprövad skicklighet och erfarenhet. Dessutom övas omsorgsfull kontroll från klubbarnas sida över de enskilda deltagarna. Sålunda har å varje i tävlingen deltagande automobil medförts en kontrollant för övervakande av en noggrann efterlevnad av tävlingsbestämmelserna, vilka, enligt uppgift, bland annat innehålla, att de tävlande automobilerna skola framföras på ett för övriga vägfarande hänsynsfullt sätt samt att överdådig framfart icke må under någon omständighet förekomma. De åtgärder, vilka, jämlikt av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall meddelad föreskrift,

vidtagits för att i god tid bland ortsbefolkningen bekantgöra tiden för tävlingarnas avhållande — nämligen införande av kungörelser i ortstidningar, uppsättande av anslag utefter vägarna samt uppläsande i kyrkorna av Kungl. Maj:ts resolution i ämnet — uppgivas även hava haft till följd, att den vanliga landsvägstrafiken varit synnerligen obetydlig under tävlingstiden. *Ang. automobiltrafik.* (Forts.)

Såsom av det anförda framgår, har undantag från automobilförordningens hastighetsbestämmelser gjorts allenast i enstaka fall, då ett praktiskt syfte varit förknippat med detsamma, och har alltid det lämnade medgivandet varit förenat med föreskrifter till iakttagande av övriga vägfarandes säkerhet.

Enahanda regel synes mig böra framgent upprätthållas vid dispensmeddelanden av förevarande art.

Till stöd för den av interpellanten åberopade framställning från svenska motorklubben, vilken avser att få framföra de i färden deltagande automobilerna med en medelhastighet av högst 35 km. i timmen vid dagsljus, har, bland annat, åberopats, att därmed ett gott tillfälle skulle vinnas att pröva de hastighetsbestämmelser, som föreslagits i det till Kungl. Maj:ts prövning nu föreliggande förslaget till ny automobilförordning, däri upptagits en största hastighet av 30 km. i timmen, vilken hastighet finge höjas till 40 km. i timmen, då vägbanan kunde i hela dess sträckning överskådas 500 meter framåt och icke någon omständighet förelåge, som skulle kunna betinga lägre hastighet. Då denna framställning är under utredning och beredning till föredragning inför Kungl. Maj:t, kan jag ej i annan mån uttala mig om ett blivande beslut i detta fall än att givetvis en dylik framställning ej bör bifallas utan samtidigt meddelande av bestämmelser, som i görligaste mån trygga den vägfarande allmänhetens säkerhet.

Om den av interpellanten såsom planerade omförmälda färden av utländska automobilister saknar jag all kännedom.

Jag skall till sist säga några ord om automobiltrafiken i allmänhet i vårt land.

Det torde vara obestridligt att det mångenstädes på landsbygden mot automobilerna råder en ovilja, som kanske mest är att tillskriva automobilförarnas ej sällan olämpliga beteende och vårdslöshet. Å andra sidan får man ej underlåta att beakta den stora betydelse, automobilerna såsom fortskaffningsmedel i det praktiska livet måste äga i ett land som vårt med dess långa avstånd, en betydelse, som ej får göras illusorisk genom alltför kraftiga restriktioner i fråga om fortskaffningsmedlets användning. Det gäller, såsom Riksdagen också i sin skrivelse den 25 maj 1909 med begäran om revision av automobilförfattningarna anförde, att på ett riktigt sätt lösa konflikten mellan å ena sidan befolkningens berättigade intresse av verksamt skydd till liv och gods samt å andra sidan det obestridliga samhälls-

Ang. automobiltrafik. (Forts.)

intresset av en fri utveckling av ifrågavarande kommunikationsmedel. Mig synes den i berörda riksdagsskrivelse angivna uppfattning i fråga om sättet att lösa denna konflikt vara riktig. Där uttalades nämligen, att lagstiftaren, under det han omsorgsfullt undviker att försvåra automobils användning i förhållanden, då alldeles ingen fara kan anses föreligga, bör uppställa tillräckligt långt gående och tydliga inskränkningar beträffande verkligt farliga situationer och framför allt göra dessa inskränkningar helt effektiva genom allvarsamma straff- och skadeståndsbestämmelser.

Jag hyser alltså förhoppning om att i det förslag till ny lag angående ansvarighet för skada till följd av automobiltrafik, som det är avsett att förelägga nästa års riksdag, dessa synpunkter skola kunna på ett tillfredsställande sätt göra sig gällande.

Herr Lindblad, Ernst: Jag anhåller att till herr statsrådet få framföra mitt tack för det lämnade svaret. Med avseende på den hastighet lagen medgiver, tror jag, att även om densamma mången gång kan utan olägenhet överskridas, visar det sig dock av nöden att, på grund av att tillstånd ganska ofta lämnas för automobiltrafik på mindre breda vägar, en sådan maximihastighet måste föreskrivas, och att den ej får tas för vidsträckt, ligger i sakens natur. Att även dessa bestämmelser kunna vara till nytta i annat avseende, har man sett av en framställning, som gjorts i år av ett utländskt automobilsällskap, att tillstånd att få anställa hastighets- eller som man ock vill kalla dem »tillförlitlighetstävlingar» i Sverige skulle meddelas detta sällskap. Av vad man sett i tidningarna framgår, att ej vårt Kungliga Automobilsällskap har kunnat gå med på det gjorda förslaget utan fått ändra om programmet. Om, såsom jag tror, sådant tillstånd likväl framdeles kommer att lämnas, torde det vara av vikt att verkligen söka uppehålla hastighetsbestämmelserna. Jag för min del anser det synnerligen önskvärt, ty börjar ett automobilsällskap, blir det naturligtvis snart efterföljt av flera, och det blir icke nog med våra inhemska automobiltävlingar, utan man skulle även översvämmas med tävlande automobilsällskap och turister utifrån.

Jag skall be, att kammaren ägnar några ögonblicks uppmärksamhet åt denna fråga. Jag vill då först framföra, huru klagomålen kommit till synes beträffande de breda vägarna, där automobiltrafiken icke är inskränkt i annat avseende än till hastigheten och således ej särskilt tillstånd behöves. Jag har här i en ortstidning från 1 april en insändare, som skriver:

»En häståkande på den nämnda vägen anses numera för något otyg, som bara är i vägen och får klara sig så gott den kan. Nämnda dag (påskafton) hade bilerna i Katrineholm tydli-

gen mycket att göra och önskade vinna tid, varför kanske togs mindre hänsyn än vanligt till häståkandes rätt till vägen. *Ang. automobiltrafik.* (Forts.)

På förmiddagen sagda dag var jag på väg till Katrineholm och mötte då en bil, som bara for fram mitt på vägen, följaktligen hade jag ingenting annat att välja på än att följa min måttligt rädda häst huvudstupa i diket f. v. b. in i skogen och fick klara mig så gott jag kunde. En förtjänst med färden var att en annan bil passade på och gå förbi i annan riktning, innan jag kom upp på vägen.

Hur det förhåller sig med den omtalade risbastun vid Stettin lämnar jag därhän, då jag ej vidare känner till hur därmed förhåller sig, men förhållandena arta sig därhän, att en liten »bilist-risbastu» är ibland helt enkelt intet orätt.

Att efter mörkrets inbrott färdas med en arbetsvagn, som ej går att fästa lykta på, är rent av livsfarligt, då ju ej bilisterna se den häståkande förrän i sista ögonblicket och ljuset från bilens lyktor är i vanliga fall så starkt att det bländar både häst och körkarl. Ibland går det ju bra, men ofta nog rent på tok.

Och hur se vägarna ut? Jo, som man skulle ha plöjt ett par väldiga fåror med en djupgående plog. När nu kälen lossar ur marken och varje bil kör i samma spår så bli spåren större och större, och så är förhållandet det att bilerna äro bredare mellan hjulen och en vanlig vagn går sedan snett med ena sidans hjul i dessa bilfåror, och vad mer, dessa bilfåror få icke finnas när vägen skall avsynas av vägsyningsmännen efter grusning. Då heter det att alla gropar skola utjämnas o. s. v.

Jag skulle vilja sammanfatta detta biltyranni uti följande. En lantbrukare är skyldig att hålla sitt vägstycke med grus och fritt från gropar till bilåkandes fördel, men han kan icke med säkerhet för liv och lem själv färdas vägen fram. Är den, som ej är lycklig nog att äga en bil eller en så stelbent häst att den ej kan hoppa över ett dike, numera nödsakad att gå? — frågar *En lantbrukare.*»

Det är ju ett prov på den klagolåt, som förekommer, där automobiltrafiken ej kan hindras. Jag skall nu taga ett annat exempel från Östergötland, där en massa lantbrukare protestera mot ett av Konungens Befallningshavande gjort medgivande för 8 läkare i Linköping att få färdas fram på även smalare vägar än med 3,6 meters bredd. Här läses i en tidningsartikel:

»I dag på middagen fortsattes å Grand hotell det ajournerade mötet av lantmän från Linköpingsorten för protest mot länsstyrelsens beslut att medgiva läkarna i Linköping tillstånd att färdas i automobil även på vägar, å vilka dylik trafik eljes icke är tillåten. Närmare ett 50-tal personer hade kommit till-

Ang. automobiltrafik. (Forts.)

städes, av vilka ett flertal voro ombud för kommuner, som på stämmor uttalat sig i frågan. Förhandlingarna leddes av godsägaren J. Koch, Ringatorp.

Frågan blev även denna gång föremål för en livlig diskussion, varunder alla med den största enhällighet uttalade sitt ogillande av det utfärdade automobiltillståndet. En talare framhöll, att det borde vara de väghållningsskyldige förbehållet att få färdas i fred på sina vägar. För sin del hade tal. mer än en gång, då han nödgats färdas på de större vägarna, varit i verklig livsfara vid möte med automobiler. Att icke alltid läkarna iakttaga större varsamhet hade tal. erfarenhet av. Han hade vid ett tillfälle kommit i möte med en läkare, som färdades i automobil, och därvid givit kraftiga signaler till den mötande att stanna, men bilen hade likväl fortsatt sin väg fram, varvid tal. hade all möda att klara sig.

Vidare framhölls under diskussionen, att om de föreskrivna försiktighetsmåtten iakttoges, skulle en läkare knappast komma fortare fram i automobil än till häst. Den tidsvinst, som skulle kunna uppstå vid resa i automobil, är i varje fall så ringa, att den alldeles icke kan motivera utmanandet av de faror, som automobiltrafik på smala bygdevägar medför. Det var säkerligen icke heller bara omtanke om de sjuka på landsbygden, som föranlett läkarne att söka tillståndet, utan kanske mera affärsmotiv, fastän länsstyrelsen låtit dupera sig av vad läkarna ensidigt anfört som fog för sin framställning. Man ville även framhålla, att läkarnes automobilfärder skulle bli dyrbara för de sjuka. En talare ville råda vederbörande att begagna motorcykel, ifall de icke ansåge sig komma nog fort fram med droskhäst.

Sedan ett flertal talare haft ordet beslöt mötet enhälligt att antaga följande resolution:

Med anledning av K. Bfhdes resolution av den 22 april 1913 angående åtta Linköpingsläkares tillstånd att med automobil befara småvägarna inom länet ävensom i dag genom tidningarna offentliggjorda meddelandet att k. telegrafkåren mellan 20 maj och 31 augusti erhållit samma rättighet, hemställa härmed samtliga kommuner vördsamt, med åberopande av närslutna 12 stämmoprotokoll samt protokoll vid ombudssammanträde, att K. Bfhde måtte omedelbart återkalla ovan nämnda tillstånd, på samma gång vi vördsamt anhålla att K. Bfhde framdeles ej må medgiva något som helst automobiltillstånd utan att vederbörande kommuner först höras».

Ja, så långt de gjorda meddelandena i tidningarna. Denna fråga kommer antagligen till Kungl. Maj:ts beprövande i klagoväg. I Sörmland har Konungens Befallningshavande medgivit tillstånd för vissa personsr att fara fram på de smala vägar, som understiga den medgivna bredden. Bland dessa kan jag särskilt nämna en väg, som nu öppnats till allmän trafik, var-

Ang. automobiltrafik. (Forts.)

över klagomål anförts hos Kungl. Maj:t: på en fjärdingsvägs avstånd är vägen på 6 olika ställen mindre än 3,6 meter bred, och går i sin smalare del just på en ganska farlig punkt, varför det är synnerligen riskabelt att där medgiva tillstånd. Huru man nu skall råda bot för detta kan jag icke finna på annat sätt, än att Konungens Befallningshavande vid meddelande av resolution ville framhålla nödvändigheten för dessa tillståndssökande automobilister att själva giva vägen större bredd på de farligaste punkterna. Jag är alldeles övertygad, att om man där ville ålägga bilägarna att deltaga med ett belopp, motsvarande blott $^1/_{10}$ av kostnaden för inköp av en automobil, skulle man mycket lätt kunna undanröja de värsta svårigheterna för att få vägen i behövligt skick. Men därom hör man ingenting, utan blott det, att tillståndet meddelas. Den mötande hästägaren får finna sig till rätta bäst han kan.

Med hänsyn till hastigheten tror jag, att man bör fordra, att vid varje möte, om det signaleras till automobilen, att han skall hejda farten eller stanna, skall han ovilkorligen vara skyldig att göra det. Och han bör till och med i den nya förordningen tillförbindas att även lämna uppgift om automobilens nummer till den mötande häståkaren, ty var och en förstår, att om man med en rädd häst möter en automobil, man må nu vara ensam eller ett par stycken, hinner man ej i brådskan, som råder, att uppfatta automobilens nummer. Men om man däremot ålägger automobilisten, att han ovillkorligen, vid påfordran, skall stanna och avlämna sitt nummer till den mötande, då avlägsnar man samtidigt den värsta olägenheten. Jag anser detta för en behövlig rättelse i den nya automobilförordningen, när den kommer till stånd.

Vidare vill jag påminna, att Riksdagen redan 1909 i skrivelse till Kungl. Maj:t har anhållit om utredning av förslag, huruvida det icke vore lämpligt att införa en stämpelskatt för automobiler. Om denna toges tillräckligt hög, är jag övertygad, att man därmed på samma gång vunne ett tämligen avsevärt beskattningsobjekt, som kunde bli till hjälp för utläggning av vägar till tillbörlig bredd, och jag är även övertygad om, att man därigenom skulle få en lämplig hämsko på, att man då icke skaffade automobiler rent av i onödan. Jag torde få erinra denna kammare om det gamla uttrycket »richesse oblige», då jag tror, att det har sin tillämplighet även på detta område, ty i de flesta fall är automobilåkningen helt enkelt ett nöje, som den består sig, som har råd därtill.

Herr Larsson, Knut: Vi voro några stycken, som voro intresserade av automobiltrafiken och försökte få interpellanten med oss, för att han skulle få en mildare uppfattning av automobiler, men han hade alltid varit förhindrad. Men så i söndags

Ang. automobiltrafik. (Forts.)

lyckades vi få honom med på en färd Mälaren runt, och då gick han i fällan. Det var givetvis nödvändigt, att vi voro så försiktiga med interpellanten som möjligt, och vi upplyste honom därför, att den av kronometern visade hastigheten alltid måste divideras med 2, och med den farten gingo vi Mälaren runt och särskilt genom Sörmland. Alla, som vi mötte, voro ofantligt lugna, kreatur och människor, och herrarna skola icke tro, att befolkningen i Sörmland såg vår framfart med särskilt ovänliga ögon. Tvärtom var det så, att man på flera ställen blomsterkastade sin domänintendent, där han satt i bilen. Emellertid när vi kommo nära Stockholm, ansågo vi nödvändigt upplysa interpellanten om, att det ej var alldeles nödvändigt att dividera den av kronometern visade hastigheten med 2, och vi voro då oroliga för att interpellanten skulle bli utsatt för en chock, men därav blev ej något alls, och vi funno honom sedan mycket mildare stämd mot automobilåkning. Jag tror, att om i den nya automobilstadgan statsrådet försökte höja hastigheten med något tio-tal kilometer per timme, interpellanten ej numera skulle hava något däremot.

Herr Lindblad, Ernst: Det är alldeles riktigt, att jag ingalunda är någon fiende till automobilåkningen, men jag har ansett mig böra framföra de berättigade klagomålen, så att dessa resultera i verkligt praktiska bestämmelser. Jag har ej nekat deltaga i automobilresan Mälaren runt för att just få se, huru automobilisterna fara fram. Men jag måste till dens beröm, som förde automobilen, säga, att han skötte sig, som en bilägare bör sköta sig, ty så snart vi mötte en häst, vars ägare signalerade, att någon fara var å färde, eller man från automobilen märkte att det var en rädd häst, så stannade han automobilen och gick ur och ställde sig framför bilen eller ledde fram hästen. Gjorde alla automobilförare det, när de mötte en häståkare, skulle det ej bli några klagomål, utan automobilfrågan vore då löst Men det är även mot bristande signalering, som klagomål förekomma, förutom bristande efterlevnad av gällande bestämmelser att hålla med automobilen. En pojke, 16 år gammal, satt exempelvis upptravad på ett högt vedlass. Så körde en automobil med full fart förbi. Lyckligtvis var blott ena hästen rädd, pojken klarade sig den gången utan någon kullerbytta.

Nej, det är nog mycket lätt att kritisera, men allmänheten, som får sitta emellan, har ej samma känslor mot automobilerna som en och annan blomsterkastande ungmö eller några intresserade bicykleåkare, så att den vänskap, som mötte oss, får nog den sista ärade talaren skriva på befolkningens helgdagslynne. Det var en söndagseftermiddag, och man tyckte helt enkelt, att det var roligt att se folk även på landsvägen. Vi mötte märkvärdigt nog icke så många åkande, som man skulle väntat. Men

hade det varit en torgdag, hade nog den sista ärade talaren fått en annan uppfattning. *Ang. automobiltrafik.* (Forts.)

Eftersom jag nödgades begära ordet än en gång, skall jag be att få visa några statistiska uppgifter. I Sörmland ha vi mer inregistrerade automobiler än i Östergötland. Jag har här en statistik, införd i en tidning. Enligt denna är det 278 automobiler i Södermanland, under det att Östergötland blott har 251. Men det är att märka, att vi ha de stora städerna Norrköping och Linköping i Östergötland, under det att i Sörmlands län det blott är Eskilstuna och Nyköping, där några bilar egentligen förekomma. Men det är ock att märka, att provinsen Östergötland har allmänna vägar till ett kilometertal av 3,890, medan däremot Sörmland blott har 2,165 kilometer. Då förstår man, att automobilerna äro en större och farligare landsplåga för Södermanland än för Östergötland. Detta skall jag be att få framhålla, och torde även det mana till att verkligen upptaga även landsbygdens och särskilt hästägarnes klagomål vid en revision av automobilförordningen. Ty det är verkligen så i en socken i mitt grannskap, att där finnes icke en enda av de bredare vägtyperna utan endast bygdevägar; man har på grund av särskilt tillstånd vid vägdelning av Konungens Befallningshavande fått rättighet att icke behöva lägga ut vägarna. Men där har nu en person begärt tillstånd att köra automobil och fått det. Och får han sitt tillstånd bekräftat, så få vi inom den socknen icke mindre än 4 automobiler. Då fråga bönderna: är det meningen, att hästägarna skola få traska och gå, för att automobilerna skola färdas på våra smala vägar? Så ligger frågan.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial nr 33.

Föredrogos statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial:

nr 155, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om täckande av kostnader för vissa fartygsexpeditioner och beredskapsåtgärder vid marinen; samt

nr 156, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om ändringar i avlöningsreglementet för statens järnvägar.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande sistlidne dag bordlagda ärenden, nämligen bevillningsutskottets betänkande nr 59 och memorial nr 63, bankoutskottets memorial nr 44 samt utlåtanden nr 45 och 46, ävensom lagutskottets utlåtande nr 39.

Föredrogos jordbruksutskottets under gårdagen bordlagda memorial:

nr 149, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upprättande av ett statsstuteri å Ottenby kungsladugård; och

nr 150, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av väckt motion om anslag till lån åt lappar i Västerbottens och Norrbottens län för inköp av renar.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Ifrågasatt gemensam omröstning ang. ett jordbruksärende.

Föredrogs jordbruksutskottets nästlidne dag bordlagda memorial nr 151, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande väckt motion om anslag till vissa utredningar angående åboars och boställsinnehavares rätt till lägenheter å rekognitionsskogar och under bruk skatteköpta hemman.

Ifrågavarande memorial hade följande lydelse:

»I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 204, hade herr Karlsson i Fjäl m. fl. hemställt, att Riksdagen måtte ställa ett belopp av 15,000 kronor till Kungl. Maj:ts förfogande för att i mån av styrkt behov utlämnas som bidrag till bestridande av kostnaderna för sådana utredningar, som erfordras för att inför domstolar och myndigheter styrka och bevaka åboars och lägenhetsinnehavares rätt till torp och lägenheter å rekognitionsskogar och under bruk skatteköpta hemman.

I sitt i anledning härav avgivna utlåtande, nr 137, hade utskottet hemställt, att Riksdagen, i anledning av ifrågavarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, efter utredning rörande de på rekognitionsskogshemmanen och de under bruk skatteköpta hemmanen befintliga och förutvarande åbors och lägenhetsinnehavares rättigheter, för Riksdagen framlägga de förslag, vartill en dylik utredning kunde föranleda.

Enligt en vid utlåtandet fogad reservation hade greve R. G. Hamilton m. fl. ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen i anledning av ifrågavarande motion måtte å extra stat

för år 1914 anvisa ett anslag av 15,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att i mån av skedd utredning rörande de på rekognitionsskogshemmanen och de under bruk skatteköpta hemmanen befintliga och förutvarande åbors och lägenhetsinnehavares rättigheter av Kungl. Maj:t användas till beredande av rättshjälp åt sådana obemedlade och mindre bemedlade åbor och lägenhetsinnehavare, vilkas anspråk på grund av förenämnda utredning och i övrigt förekommande omständigheter ansåges skäligen böra påkalla rättslig prövning inför domstol eller annan behörig myndighet.

Ifrågasatt gemensam omröstning ang. ett jordbruksärende. (Forts.)

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag har Första kammaren bifallit utskottets hemställan, varemot Andra kammaren antagit det förslag, som innefattas i nämnda vid utlåtandet fogade reservation.

Då Första kammarens berörda beslut måste anses innefatta jämväl avslag å den i ämnet väckta motionen, får utskottet för frågans avgörande genom gemensam votering föreslå följande voteringsproposition:

Den som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riksdagen må avslå herr Karlssons i Fjäl m. fl:s ifrågavarande motion, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, å extra stat för år 1914 anvisat ett anslag av 15,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att i mån av skedd utredning rörande de på rekognitionsskogshemmanen och de under bruk skatteköpta hemmanen befintliga och förutvarande åbors och lägenhetsinnehavares rättigheter av Kungl. Maj:t användas till beredande av rättshjälp åt sådana obemedlade och mindre bemedlade åbor och lägenhetsinnehavare, vilkas anspråk på grund av förenämnda utredning och i övrigt förekommande omständigheter anses skäligen böra påkalla rättslig prövning inför domstol eller annan behörig myndighet.»

Reservation hade avgivits av herrar *E. A. Lindblad* och *Aaby A. W. Ericsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»I en inom Andra kammaren etc. — — — — — — — vid utlåtandet fogade reservation.

Då kamrarne sålunda beträffande förevarande fråga fattat stridiga beslut, vilka icke synas kunna sammanjämkas, samt densamma icke är av beskaffenhet att kunna avgöras genom gemensam omröstning, har frågan för denna riksdag förfallit, vilket utskottet härmed skolat för Riksdagen anmäla.»

Ifrågasatt gemensam omröstning ang. ett jordbruksärende. (Forts.)

Herr Lindblad, Ernst: Den föreliggande voteringspropositionen innefattar en ganska betydande principfråga, och jag måste därför upptaga kammarens tid en stund. Inom utskottet yppades rätt stor tveksamhet, huru man borde förfara, och det förelåg alternativa förslag. Men majoriteten har enat sig om gemensam voteringsproposition. Reservation anfördes av två av utskottets ledamöter. För att kunna bedöma frågan har jag eftersett något liknande fall i Ragnar Törnebladhs framställningar om praxis vid gemensamma omröstningar inom Riksdagens kamrar. Det är ju svårt att få något absolut liknande, men jag vill erinra om tre fall, som där anföras. Törnebladh åberopar S. A. Hedin, som också genomgått åtskilliga fall ur de gemensamma voteringarnas historia för att uppvisa dels hur inkonsekvent Riksdagen varit, dels ock att tendensen utvecklat sig till att *inskränka användandet av gemensam votering,* varför man enligt hans åsikt särskilt borde vara tacksam mot Första kammaren, som verkat i den riktningen. Vad nu de omförmälda fallen angår, så angåvos de vara följande:

a) År 1868 *anställdes votering* om ett förslag till skrivelse angående tillsättande av en kommitté för att yttra sig angående vissa norrländska skogsförhållanden samt anslag av 5,000 rdr.

b) År 1889 *nekades votering* av *Första kammaren* i fråga om skrivelse angående utredning om upprättandet av en legal annonstidning samt anslag därtill av 1,500 kronor.

c) År 1877 *nekades votering* av *Andra kammaren* i fråga om skrivelse om proposition rörande hovstallets förflyttning samt anslag av 5,000 kronor för frågans utredning.

Här säger Törnebladh: »I avseende på dessa fall förefinnes väl inkonsekvens men ej *så* stor, som man skulle kunna tycka. Vad först beträffar fallen under a, b och c bör märkas, att de alla röra *skrivelse* med tillfogat anslag. Redan 1868, då votering beviljades, uttalade Första kammaren tvivel om det riktiga att votera om en fråga, i vilken anslaget vore *bisak* men skrivelsen om kommittétillsättningen *huvudsak.* Då den tredje punkten behandlades 1877 hade åsikterna stadgat sig, och i båda kamrarna erinrades, att skrivelsen var huvudsaken eller ändamålet, anslaget endast ett medel. Första kammaren lät det oaktat voteringspropositionen gå, men Andra kammaren avslog den med 110 röster mot 61. Att i konsekvens härmed Första kammaren nekade votering 1889 om fallet b, kan ej förefalla underligt.»

Till detta skulle också kunna läggas flera fall från bevillningsutskottet, då en skrivelse och ett positivt beslut stått emot varandra. Jag vill blott erinra om behandlingen vid 1912 års riksdag om avskaffande av stämpeln å växlar. I Första kammaren yrkades dels att stämpeln omedelbart skulle borttagas, dels en skrivelse avlåtas härom. Kammaren beslöt skrivelsen,

= utskottets förslag. I Andra kammaren sades ej ett ord. Herr Edén agiterade ivrigt bland motionens anhängare enskilt att ej driva sin mening, »då en skrivelse och ett positivt beslut ej kunde gå till gemensam votering».

I frågasatt gemensam omröstning ang. ett jordbruksärende. (Forts.)

Nu har den föreliggande frågan varit framme förut, nämligen vid fjolårets riksdag, men hämtades upp vid årets riksdag i en ny motion, varvid man omskrev det beslut, som Andra kammaren fattade i fjol, och ville gå en annan väg. Men just för att bryta udden av detta och få fram ett annat förslag, som vi måste anse rimligare, så föreslogs, att man skulle acceptera det i fjol av Andra kammaren antagna skrivelseförslaget. Därmed gjorde man själva utredningen till en huvudfråga och anslaget till en bisak, och man resonerade som så, att det är vida riktigare, att Kungl. Maj:t med tillgängliga krafter utreder sakens principiella sida och får fram typer, som sedermera kunna föranleda, att om det bliver rättegång av och om Riksdagen framdeles skulle besluta anslag för nämnda ändamål, så skulle man då slippa att anslå medel till varje fall vid domstol, utan man skulle blott behöva framdraga de typiska fallen. Jag förmenar att detta är ett klokt tillvägagångssätt.

Därmed har man ock fastslagit, att utredningen måste vara huvudfrågan och att man icke kan gå med på att i sakens fullkomligt outredda skick vilja anslå 15,000 kronor till blott processhjälp. Börjar man på detta sätt, så förstår man, att då är fältet öppet, och Andra kammaren kan med sitt stora medlemsantal när som helst genomdriva gemensam votering genom att anslå medel till det ena efter det andra i obegränsad utsträckning. Jag tror, att Riksdagen och speciellt denna kammare handlar i sitt välförstådda intresse, om man fastslår, vad som för övrigt också ingår i ordalydelsen av kamrarnas beslut, att båda ha fattats *i anledning av* förevarande motion och intetdera *med avslag* å densamma. Motionen har således givit *anledning till* båda besluten, men man har velat framhålla vardera kammarens uppfattning om det viktigaste och centrala i beslutet.

Jag kan för min del icke annat än yrka avslag å föreliggande voteringsproposition.

Herr Tamm: Det gläder mig, att den ärade reservanten, då han läste upp de olika fallen, erkände, att det var svårt att i källskrifterna finna något absolut liknande detta. Därigenom har han enligt mitt förmenande något försvagat den bevisföring han avsåg att framlägga.

Jag skall emellertid bedja att med några få ord få redogöra för frågans gång, så att kammaren skall se, huru densamma ligger. Det har i Andra kammaren väckts en motion av herr Karlsson i Fjäl om att Riksdagen måtte ställa ett belopp av 15,000 kronor till Kungl. Maj:ts förfogande för den rätts-

Ifrågasatt gemensam omröstning ang. ett jordbruksärende. (Forts.)

hjälp det är tal om. Denna motion behandlades inom utskottet och föranledde utskottet att i anledning av motionen föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t, där man anhöll, att Kungl. Maj:t ville, efter utredning rörande de på rekognitionsskogshemmanen och de under bruk skatteköpta hemmanen befintliga och förutvarande åbors och lägenhetsinnehavares rättigheter, för Riksdagen framlägga de förslag, vartill en dylik utredning kunde föranleda.

Detta skrivelseförslag antogs av Första kammaren men avslogs av Andra kammaren. Sålunda måste enligt min mening skrivelseförslaget därmed vara ur världen. Andra kammaren antog däremot ett i form av en reservation till utskottsbetänkandet fogat förslag, vari hemställdes, att Riksdagen i anledning av ifrågavarande motion måtte å extra stat för år 1914 anvisa ett anslag av 15,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för det uppgivna ändamålet. Således har Andra kammaren bifallit motionens hemställan om ett anslag av 15,000 kronor, under det att Första kammaren på utskottets hemställan måste anses hava avslagit anslaget. Jag kan icke, och icke heller utskottet, se ställningen på annat sätt, än att så är förhållandet. Det har vidare sagts, att Andra kammaren här skulle hava beslutat en skrivelse med tillfogat anslag. Nej, det har den icke gjort, utan Andra kammaren har beslutat bifalla motionen och med den ett anslag för ett bestämt uppgivet ändamål, och det är om detta Andra kammarens gillande av motionen, som enligt mitt förmenande avgörandet här skall träffas. Under sådana förhållanden kan jag icke se annat än — till vilken slutsats utskottet också har kommit — att frågan måste avgöras genom gemensam votering.

Jag vill icke alls tillmäta denna fråga någon särskilt stor betydelse, men det skulle kunna vara skäl att i samband med detta tänka på möjliga konsekvenser för framtiden. Det skulle då kunna tänkas, att en kammare, som vill avslå ett anslag men känner med sig, att den icke är nog stark att i gemensam votering driva fram sin mening, helt enkelt hindrar Riksdagens majoritet att om det anslaget besluta genom att koppla ihop anslaget med ett skrivelseförslag. Den konsekvensen anser jag vara farlig, åt vilket håll den än leder, så farlig, att man nogsamt skall akta sig för att beträda en dylik väg. När reservanten nu varnade för att gå med på utskottets förslag, därför att man då skulle giva en möjlighet åt att ett anslag går igenom, vilket han och förmodligen med honom denna kammares majoritet icke skulle önska, så vill jag påminna om att jordbruksutskottets majoritet icke heller velat ha anslaget, men utskottsmajoriteten har ansett det vara sin grundlagsenliga skyldighet att låta Riksdagen få tillfälle att besluta om detta anslag. Sedermera är det ju var och ens oförytterliga rättighet och

skyldighet att med voteringssedeln söka förfäkta sin mening, men man måste enligt mitt förmenande, då det gäller ett anslag, böja sig för och underställa det avgörande av Riksdagens samlade majoritet.

Ifrågasatt gemensam omröstning ang. ett jordbruksärende. (Forts.)

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till jordbruksutskottets memorial.

Herr Cavalli: Dessa frågor, huruvida gemensam votering skall förekomma i ett fall eller icke, äro ganska trassliga. Det finnes många gränsfall, där det är rätt svårt att säga, var gränsen skall läggas, men man har, såsom jag en gång förut under denna riksdag påpekat, den hjälpen att stödja sig till, att grundlagen skall tolkas efter ordalydelsen, och att det gemensamma voteringsinstitutet är ett undantagsfall, som grundlagen anvisar, då annan form för lösning icke föreligger. Har man nu iakttagit detta i förevarande fall? Jag vågar utan tvekan svara nej.

Jag skall, innan jag går in på den rent formella sidan av saken, be att få yttra något om jordbruksutskottets sätt att handlägga dessa frågor, sådant det kommit till synes under denna riksdag. Jag kan då icke undgå att fästa uppmärksamheten på, att jordbruksutskottet ansett sig kunna sammanjämka en fråga, där det gällde en statsutgift, i det Första kammaren beslöt, att för lån ur en statsfond skulle betalas 4 $^1/_2$ % ränta, under det Andra kammaren beslöt 3 $^1/_2$ %. Det var då fråga om en statsutgift, men *där* sammanjämkade utskottet. Jag hade då icke väntat, att jordbruksutskottet skulle göra sig skyldigt till den inkonsekvensen — jag ber utskottets ärade ledamöter om ursäkt för det uttrycket — att nu framlägga förslag om gemensam votering i *denna* fråga. Då skulle väl utskottet med den uppfattning, det visat sig hava, här hava sammanjämkat bellre än i föregående fall, där tvisten icke rörde annat än frågan om en utgift. Här är frågan mer komplicerad. Jag vill då i detta sammanhang säga, att utskottets ärade vice ordförande näppeligen kunde hava fog för det uttalande han här gjorde, att konsekvensen av ett avslag å voteringspropositionen skulle kunna bliva, att om en kammare icke vore nog stark att kunna genomdriva ett avslag i en utgiftsfråga, skulle man sammankoppla denna med en skrivelse och därigenom hindra, att anslaget beviljas. Det går icke, mina herrar. Ett utskott skall nämligen formulera sin hemställan dels om ett anslag, om en tullsats eller vad det kan vara, som kan bliva förmål för gemensam votering, dels ock särskilt om en skrivelse. Då sönderfaller frågan i två delar, av vilka den ena är underkastad gemensam votering men icke den andra Om man går till riksdagsprotokollen finner man, huru konsekvent detta har varit genomfört och huru konsekvent man härvid har handlat; gör man det — och så böra inom parentes utskotten göra — faller det av utskottets vice

Ifrågasatt gemensam omröstning ang. ett jordbruksärende. (Forts.)

ordförande anförda skälet till marken. Man får nämligen i utskotten komma ihåg, att *dit* är den utredande delen av riksdagsarbetet förlagt, och utskotten få icke, om jag får begagna ett sådant uttryck, röra ihop olika saker utan skola framlägga dem var för sig, klart och tydligt. Göra utskotten icke detta, ja, mina herrar, då få de också taga följderna av sina gärningar.

Den rent formella saken här är enligt min mening betänklig. I riksdagsordningen § 65 stadgas, att när i fråga om statsutgifter etc. kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjämkade, skola bägge kamrarne var för sig rösta om de olika beslut, vari vardera förut stannat. Detta grundlagens bud har, så länge mitt minne av riksdagsärenden sträcker sig, följts. Det har icke varit tillåtet för ett utskott att ändra ett jota i kamrarnas olika beslut, om vilka man röstar. Hur har jordbruksutskottet gjort? Första kammaren har beslutat, att »Riksdagen i anledning av ifrågavarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, efter utredning rörande de på rekognitionsskogshemmanen och de under bruk skatteköpta hemmanen befintliga och förutvarande åbors och lägenhetsinnehavares rättigheter, för Riksdagen framlägga de förslag, vartill en dylik utredning kunde föranleda.» Första kammaren har fattat ett beslut, som skall ställas emot den Andra kammarens beslut i gemensam votering. Vad har nu utskottet gjort? Jo, det har gjort en slutledning. Det säger, att »då Första kammarens berörda beslut måste anses innefatta jämväl — märk: jämväl — avslag å den i ämnet väckta motionen, får utskottet för frågans avgörande föreslå följande votering-proposition: 'Den som i likhet med Första kammaren vill, att Riksdagen må avslå herr Karlssons i Fjäl m. fl. ifrågavarande motion, röstar ja'». Jag vädjar till var och en, om det står ett enda ord i voteringspropositionen om vad Första kammaren har beslutat.

Nu är det ju ett glädjande faktum, att den föreliggande frågan, som utskottets ärade vice ordförande sade, är liten och obetydlig, och att man således kan vid dess bedömande giva full betydelse åt den formella sidan. Mig skulle det verkligen förvåna, om Första kammaren med sina traditioner och sin uppfattning skulle gå med på en så lättvindig behandling av grundlagens bud rörande gemensam votering, som utskottet här ifrågasätter.

Jag yrkar avslag å voteringspropositionen.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder framställda yrkanden propositioner, först på godkännande av den i förevarande memorial föreslagna voteringspropositionen samt vidare därpå att kammaren skulle avslå utskottets förslag till ifrågavarande voteringsproposition;

och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Cavalli* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner den i jordbruksutskottets memorial nr 151 föreslagna voteringsproposition, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets förslag till ifrågavarande voteringsproposition.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 38;

Nej — 78.

Herr talmannen yttrade, att efter överenskommelse mellan talmännen omröstningar jämligt § 65 riksdagsordningen komme att vid början av kamrarnas sammanträden under morgondagen anställas över de för sådana omröstningar föreslagna voteringspropositioner, som då vore av båda kamrarna godkända.

Förslag till apoteksvarustadga.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 21 och 22 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 37, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till apoteksvarustadga dels ock i anledning därav väckta motioner.

Genom en den 11 april 1913 dagtecknad proposition, nr 243, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden, begärt Riksdagens yttrande över framlagt förslag till apoteksvarustadga.

I samband med denna proposition, som hänvisats till lagutskottet, hade utskottet till behandling förehaft följande med anledning därav väckta motioner, nämligen:

inom Första kammaren

nr 169 av herr *Ludvig Danström* och

nr 170 av herrar *Alfred Stärner*, *W. Skarstedt*, *K. A. Nilson* och *Edvard Wavrinsky;* samt

inom Andra kammaren

nr 360 och 361 av herr *E. F. Hellberg* i Lycksele,

nr 365 av herrar *Ernst Liljedahl*, *Allan Cederborg*, och *Knut A. Tengdahl*,

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

nr 368 av herr *Sven Persson* i Norrköping,
nr 369 av herr *Felix Hamrin*,
nr 370 av herrar *Oscar Bogren*, *C. Johanson* i Gäre, *P. N:son Bosson*, *A. V. Isaksson*, *C. A. Olsson* i Järnsida, *P. Olsson* i Fläsbro, *Jöns Pålsson*, *Johan Jönsson* i Revinge, *Ing Bergman*, *E. A. Leksell*, *Johan Olofsson* i Digernäs, *Emil Malin* i Dombäcksmark, *Emil Bengtsson* i Kullen, *Alb. Karlson* i Västtomten, *J. G. Forsberg*, *G. W. Sjöberg*, *G. Kronlund*, *Aug. Larsson* i Säby, *K. A. Sandberg*, *C. Edor Anderson* i Knapasjö, *Carl Jansson* i Edsbäcken, *A. F. Janson* i Bråten, *Eskils Hans Hansson* i Bäck, *Joh. Ström*, *Wilh. Hellberg*, *E. Räf*, *Johan Forssell*, *J. A. Jonsson* i Hökhult, *Julius Söderbom* och *Cornelius Olsson* i Berg; samt
nr 371 av herr *Per Norin*.

Utskottet hade i detta utlåtande hemställt, att Riksdagen måtte beträffande det Riksdagen för yttrande underställda förslaget till apoteksvarustadga med därtill hörande bilagor, med avslag å herr Hellbergs i Lycksele motioner (II: 360, 361), samt herrar Perssons i Norrköping (II: 368), Hamrins (II: 369) och Norins (II: 371) motioner samt i anledning av herrar Danströms (I: 169) och Liljedahls m. fl. (II: 365) ävensom herrar Stärners m. fl. (I: 170) och Bogrens m. fl. (II: 370) motioner, i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att Riksdagen

1:o) icke funnit något att erinra mot följande delar av berörda stadga nämligen: §§ 1, 2 mom. 1—3, 4, 5, 6, 7 mom. 1—4, 8, 9, 10, 11 mom. 1 och 2, 12, 13 mom. 1—3, 14, 15, 16, 17, 18, 19 mom 1 och 2 och 20 samt slutstadgandet och bestämmelsen om stadgans trädande i kraft;

2:o) beträffande den i § 3 omförmälda granskning av bilagorna ansett föreskrift icke böra särskilt meddelas om hörande därvid av apotekaresocietetens direktion;

3:o) i fråga om § 7 mom. 5 funnit önskvärt, att det i samma mom. förekommande uttrycket »i oblandat skick» bleve i det uti motiveringen angivna syfte förtydligat;

4:o) beträffande § 21 ansett, att åklagare bör tilläggas andel i böter och i försäljningsbelopp för förbrutet gods;

5:o) ansett föreskrift böra i sammanhang med utfärdande av förevarande stadga meddelas antingen i densamma eller annorledes till reglering av apoteksföreståndares skyldighet i avseende å tillhandahållandet av varor, som det enligt stadgan förbehållits dem att salubålla och försälja; samt

6:o) vid bilagorna icke funnit något annat att erinra, än att i apoteksvarustadgan eller annorledes bör meddelas föreskrift därom, att varor, som enligt förteckningen i bilaga III få säljas under i farmakopén upptagna benämningar men till sin sammansättning ej motsvara dess bestämmelser, böra vid försäljning särskilt utmärkas till angivande av denna deras egenskap.

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

Herr talmannen yttrade, att han med avseende å föredragningen av föreliggande utlåtande finge föreslå, att vart och ett av de särskilda momenten gjordes till föremål för överläggning, med rätt för kammarens ledamöter att vid första momentet yttra sig om stadgeförslaget i dess helhet, samt att sist behandlades utskottets inledande hemställan.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, företogs nu till behandling

Punkten 1.

Vid § 7 mom. 1 hade reservation avgivits av herrar *Persson* i Norrköping och *Petrén*, vilka på anförda skäl hemställt att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att Riksdagen ansett, att frigivandet av grosshandeln med apoteksvaror icke måtte medgivas.

Herr Stärner: Herr talman, mina herrar! Då lagutskottet gick att på den dag, som skulle vara Riksdagens sista, taga upp detta vittomfattande ärende till behandling, så var det naturligt, att det trängde sig på många av deltagarna i utskottet, att man lättast — och lämpligast också — skulle kunna komma ifrån detta stora och vidlyftiga ärende genom att bifalla en motion, som förelåg, vari yrkades uppskov. När utskottets majoritet emellertid beslöt att ingå i realbehandling av frågan, var det klart, att alla utskottets ledamöter måste söka taga ställning till de olika spörsmål, som möta i denna stadga.

Apoteksvarustadgan har en avsevärd räckvidd. Med åtskilliga för den oinvigde skenbart obetydliga bestämmelser inbegripas eller kunna inbegripas ganska starka inskränkningar i näringslivet. Den har också därför, då den tidigare varit föremål för granskning och behandling, blivit en stridsfråga, kan man säga, i fackmannakretsar, hos myndigheter och varit åtminstone ganska mycket behandlad i pressen. Därunder hava två huvudriktningar utkristallserats: den ena linjen, som lett för apotekarintresset, med yrkande om monopol, dess stärkande och skyddande; den andra linjen, som tagit sikte närmast på handels- och näringsintresset och sökt i detta avseende bevaka de rättigheter och förmåner, som näringsidkarne med fog kunde påräkna. Målsmännen för sistnämnda riktning hava förnämligast varit färg- och droghandlare samt kemiskt-tekniska fabrikanter.

Men dessutom hava vi den allmänna opinionen, och i diskussionen om denna fråga har framträtt, skulle man kunna säga, en tredje kategori, som är något svårare att definiera: vissa homöopater, tillverkare och månglare med mystiska läkedomspreparater och hälsoapparater, humbugsläkemedel av skilda slag; och det är givet, att det är dessa »affärsmän», som göra

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

affärer i folks hälsa och ofta även visat sig icke genera sig för att ockra på lidandet, som man framför allt tagit sikte på, när det gällt att införa bestämmelser i apoteksvarustadgan emot näringsfriheten och den allmänna handelsrätten. Dessa, som också ofta äro vana vid att göra bred reklam för sig, hava även en viss förmåga att göra sig gällande och framträda.

Men ett särskilt symptom har här också varit märkbart, det är att apotekarne sökt skjuta fram dylika illojala representanter för näringar och handel samt velat utmärka dessa såsom typiska även för alla andra, vilka icke vilja vara med om att stärka och vidmakthålla samt utvidga apoteksmonopolet. Det är på detta sätt man lyckats skapa en animositet, kan man säga, emot dem, vilka strävat att här tillgodose handelns och näringarnas intressen, samt framkalla en missuppfattning, ett missförstånd rörande den verkliga innebörden av deras önskningsmål. Det är just i att framför allt peka ut de där odefinierbara »snyltgästerna», som apotekarna trott sin styrka ligga, när det gällt att förhindra all kritik över deras ställning och fordringar. Så t. ex. har den motion, som väckts av ett stort antal ledamöter i Andra kammaren ävensom av några ledamöter i Första kammaren, från apotekarhåll blivit betecknad såsom ett uppträdande för humbugsmedicinen, för kvacksalveriet o. s. v. Och här har i läkartidskriften Hygiæa, som jag antar alla kammarens ledamöter fått mottaga — en förträffig tidskrift förresten — alldeles särskilt slagits det ena hårda slaget efter det andra för att försöka nita in i den allmänna uppfattningen, att det skulle vara till försvar för humbugsmedicinen och kvacksalveriet, som man påyrkat ändringar i föreliggande apoteksvarustadga.

Jag förstår väl, att vid behandlingen av ett ärende av denna beskaffenhet apotekarnas ekonomiska intressen skola träda i förgrunden; det är mänskligt, att så sker. Men då man i lagutskottet och i Riksdagen över huvud taget blir bombarderad med framställningar, med oriktiga uppgifter och falska slutsatser även från det hållet, verkar också detta minst sagt lika osympatiskt, som om man får en flod av trycksaker från det motsatta hållet. Det förhåller sig dock så — det är konstaterat — att även inom det hedervärda apotekaryrket finnas många, som äro mindre ömsinta om den fattiga allmänhetens slantar, när det gäller både att tillverka och avyttra läkemedel av alla slag — även sådana som icke äro receptenliga. Man har också lärt sig och erfarit, att läkemedel i allmänhet just icke kunna anses vara någon billighetsvara, och man har fått en ganska säker kännedom om att apotekarna i regel taga avsevärt stor vinst på sina varor; allmänheten får sålunda betala även de oskyldigaste läkemedel relativt dyrt. Man har från apotekarhåll pavisat, att humbugsmedicinen är mycket dyrare. Den sa-

ken vill jag icke tvista om, jag vill till och med tro det, ty det ligger också i sakens natur.

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

Men här kan icke vara meningen att försöka stärka och stödja arbetet för att utsprida *humbugsmedicin!* Den sunda fordran, som här och redan tidigare gjort sig gällande emot apoteksmonopolet och som särskilt framträtt vid redigerandet av den nya apoteksvarustadgan, vilar på omsorgen om att en lojal och legitim tillverkningsrätt får existera, och att försäljningsrätten av hälsovårdsmedel, enkla, hygieniska medel samt näringspreparat ej förtryckes genom apotekaremonopolet. För den åsikten och det berättigade i densamma skulle en hel mängd citat kunna anföras både från rättslärda, lagstiftare och vetenskapsmän. Men jag skall icke upptaga tiden med att gå in i sådana detaljupplysningar. Jag nöjer mig med att påvisa, att denna mening är motionernas verkliga innebörd. Den innebörden, mina herrar, måste väl också ligga i själva apoteksvarustadgan; det är väl i det syftet, som apoteksvarustadgan kommit till.

Med tanke härpå och därför att den berör ett monopol, har även frågan kommit fram, huruvida apoteksvarustadgan bör utfärdas såsom en Kungl. Maj:ts administrativa stadga eller om den bör läggas såsom en lag. Därför att den berör ett statsmonopol, skulle den ju efter mångas mening i visst avseende grundlagsenligt böra vara en lag och icke en stadga. Jag vill emellertid icke gå in härpå något djupare, utan endast erinra, att Första kammaren år 1895, då denna fråga behandlades här, fastän i ett annat syfte, skrev till Kungl. Maj:t med hemställan, »att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelser angående läkarverksamhet och handel med läkemed l». Det visar, att kammaren åtminstone då hade den uppfattningen, att här var ett så vidsträckt område, som en lag eller en stadga skulle spännas över, ett på samma gång så ömtåligt område, att det torde vara det allra lämpligaste, ifall ordningsföreskrifterna finge form av lag. År 1909 framfördes till dåvarande civilministern en interpellation i samma fråga. Han lovade också då, på tal om huruvida det skulle vara lag eller administrativ stadga, att *om* en förordning skulle utfärdas som Kungl. Maj:ts stadga, Riksdagens lagstiftningsrätt därigenom likvisst icke skulle komma att trädas för nära. Härtill betonade då nuvarande statsministern, att en så betydlig förändring i näringsfribetsförordningen som det här gällde, borde föreläggas Riksdagen. Utvecklingen — framhöll han — hade gått i denna riktning, och han ansåg för sin del, att denna utveckling icke borde brytas. Man skulle därför i konsekvens med den tanken närmast hava förutsatt, att här en lag skulle framlagts och icke allenast en Kungl. Maj:ts administrativa stadga.

För min del har jag emellertid ansett, att jag skulle kunna vara med om denna stadgas godkännande, därför att stad-

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

gan endast avser att reglera ett förhållande, som icke kan bliva annat än ett provisorium. År 1920 förestår, såsom vi veta, en genomgripande reglering av apoteksväsendet, då apoteksmonopolen utgå, och därmed komma givetvis sådana åtgärder att vidtagas, som helt skola ignorera en stadgebestämmelse, eller åtminstone icke nödvändiggöra, att stadgan bibehålles i den form eller under de förutsättningar, som den nu kan tänkas få. Stadgan skulle således endast komma att verka såsom ett provisorium, och jag har därför icke ansett, att man bör principiellt påfordra att stadgebestämmelserna få form av lag.

Stadgans innehåll beträffande bilagorna är visserligen av den ömtåliga beskaffenhet, att man, såsom en reservant i utskottet gjort, skulle kunna säga, att det alldeles särskilt påkallar Riksdagens hörande, innan dessa bilagor, som äro nästan mera verksamma än stadgebestämmelserna, kunna förändras på myndigheternas förslag av Kungl. Maj:t, varigenom man kan kasta en artikel från den ena bilagan eller gruppen till den andra och således helt hastigt av en förut tillåten artikel göra apoteksvara samt därigenom verka inskränkande och begränsande på den fria handeln. Men även i detta avseende har jag trott, att *om* det skulle visa sig, att ett sådant förfarande komme till stånd, som alldeles särskilt hänsynslöst grepe in på de rättigheter, som handel och näringar borde äga, så skulle givetvis Riksdagen på annat sätt kunna gripa in. Jag har därför ansett, att lämpligaste åtgärden skulle vara att förbättra stadgans innehåll och särskilt genom förändringar i grundparagrafen, § 1, åstadkomma, att stadgans tillämpning icke bleve så oviss, som den med nuvarande formulering faktiskt kan bliva.

En översikt av apoteksvarustadgans innehåll visar, att det nuvarande förslaget utgör en avsevärd förbättring av tidigare framlagda förslag. Avsikten angives vara, att genom anordningar och kontroll bereda allmänheten lätt tillgång till goda och billiga läkemedel. Man vill underlätta möjligheten för den legitima handeln med och fabriksmässiga tillverkningen av vissa hälsovårdsmedel att kunna utöva denna näring utan inskränkning av apoteksmonopolet. Det har anförts, att stadgan alldeles särskilt hittat en mycket lycklig medelväg, varpå man sett beviset däri, att såväl från apotekarhåll som från näringsidkare och handlande samt kemisk tekniska fabrikanter, grosshandlare m. fl. utgått kritik över förslaget. Men för min del anser jag icke, att man kan lägga enbart den synpunkten och måttstocken på Kungl. Maj:ts förslag. Ty om det är så, att man i ett avseende träffat ett lyckligt grepp, men i ett annat avseende ingripit oegentligt mot den ena eller den andra av dessa grupper, är stadgan naturligtvis icke lyckligt avvägd. Jag inser nog, att det är svårt, när så stridiga intressen, som här tidigare skisserats, tränga fram, att finna en lämplig och gyllene medelväg; det

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

visar sig på alla områden Men jag menar, att stadgan måste hava till uppgift att lättare än nu och bättre än nu draga upp skillnaden emellan vad som skall vara apoteksvara och icke apoteksvara, ävensom därmed giva en säkrare grund för den fria handeln på samma gång som en bestämdare begränsning av det gällande apoteksmonopolet.

Frigivandet inom vissa gränser av tillverkningen av läkemedel i fabriksmässig skala är, för det första, en sak, som man ansett vara nödvändig och varigenom den inhemska fabrikstillverkningen skulle stärkas. Villkoren härför har man ansett vara tillfredsställande, då man särskilt fordrat kompetens hos tillverkarna samt kontroll över tillverkningen. Detta synes också vara riktigt; och härigenom skulle förnämligast läkemedelsrecepten gå till apoteken.

För det andra har man frigivit grosshandeln med läkemedel. Däremot hava apotekarne protesterat under påstående, att det skulle vara ett ingrepp i deras monopol och att grosshandeln skulle verka till missbruk och skada för handeln med läkemedel. Andra, reservanterna i utskottet, hava gjort invändningar på den grund, att en reglering av grosshandeln med apoteksvaror för närvarande med denna stadga skulle komma att fram till år 1920 skapa ett sådant tillstånd på området, att man sedan endast med stor svårighet skulle kunna åstadkomma den omreglering, som man eventuellt tänker sig då skola äga rum. Denna omreglering måste man tänka sig skola ske antingen så, att handeln med läkemedel helt frigives, eller så, att den vidmakthålles enligt det nuvarande monopolsystemet, eller ock slutligen så, att man kommer att införa samhälls- eller statskoncession å tillverkningen av medicin och handeln med densamma. För min del anser jag emellertid icke, att reglerandet av grosshandeln kan innebära en dylik fara för framtiden Jag tror, att Riksdagen i alla fall, då den går att avgöra denna sak, måste hava i sin hand att, på grund av nya förhållanden, genomföra de förändringar, som såväl beträffande minuthandeln som grosshandeln kunna bliva nödvändiga för att åstadkomma ett rationellt ordnande av handeln med och försäljningen av läkemedel inom Sverige.

Slutligen innehåller stadgandet för det tredje bestämmelser om detaljhandeln, som jag förut vidrört; och det är i detta avseende man ute ibland allmänheten och dem, som företräda handelns och näringarnas intresse ansett, att Kungl. Maj:t icke löst sin uppgift fullt lyckligt. Det är denna mening, som fått uttryck i de gemensamma motionerna, med vilka det naturligtvis icke varit avsikten att föreslå några definitiva ändringar av vissa punkter i anförda paragrafer, utan endast att göra några principiella uttalanden av önskemål, som böra tillgodoses. Om apoteksvarustadgan skall utfärdas som en Kungl. Maj:ts ord-

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

ningsstadga, är det ju tydligt, att Kungl. Maj:t, efter Riksdagens hörande, kommer att närmare överse den och bearbeta den och eventuellt också taga hänsyn till de önskemål, som i Riksdagen från olika håll och från allmänheten kunna hava framförts. Framför allt gäller det att tillgodose vad man från den legitima näringsutövningen på detta område och den lojala handeln med näringsmedel och hälsopreparat gjort framställningar om.

Utskottet har vid behandlingen av stadgan ställt sig ganska oförstående till de synpunkter, som varit bärande för motionerna och övriga framställningar om förändringar i apoteksvaruhandeln. Endast i ett par fall har utskottet gått in på att göra ett uttalande för ändringar i det syfte, som motionerna innehålla. Sålunda har utskottet ansett, att i paragraf 7 mom. 5 uttrycket »i oblandat skick» bör förtydligas. Och vidare har utskottet beträffande paragraf 1 mom. 2 varit med om att uttala, att då ett apoteksmonopol skall upprätthållas och enligt dessa stadganden vissa varor drivas in i apoteken och således utgöra artiklar, som endast i apoteken få försäljas, så borde som en konsekvens av detta följa, att apoteken ock skulle hava skyldighet att tillhandahålla sådana allmänna goda och nyttiga hälsomedel, som pressats in i apoteken och som icke få genom den allmänna handeln försäljas. Detta är också i full överensstämmelse med den princip, som från tidigare skeden legat till grund för lagstiftningen om apotek och apoteksmonopol.

En invändning, som från apotekarne gjorts häremot, pekar in absurdum; ty det kan väl icke vara någon klok människas mening, att apoteken skulle påläggas att sälja voltakors och en hel mängd sådana oegentliga s. k. hälsomedel och humbugsartiklar, som man ser utpuffade i den allmänna handeln. Dylikt är orimligt. För övrigt finnes häremot en stark garanti i paragraf 11 i stadgans bestämmelser. Invändningen är således fullkomligt ohållbar och oegentlig.

Däremot är det alldeles klart, att uttrycket i paragraf 1 »i huvudsakligaste mån», som begagnas för beteckning av användandet av de olika preparaten såsom läkemedel, är så svävande, att man har svårt att säga, om ett visst medel är fri handelsvara eller är apoteksvara. Bilagorna skola konstituera det, svarar man. Ja, det är sant. Men den exakta regeln i en lagstiftning borde väl vara, att bilagorna skola upprättas efter lagtexten och icke lagtexten tolkas efter bilagorna. Om detta senare är förhållandet, så leder tolkningen av bestämmelserna i paragraf 1 till vissa orimligheter. Då därpå äro satta höga böter för överträdelse av denna bestämmelse, en överträdelse som mången gång kanske kan ske av oförstånd och obekantskap med förhållandena, så är det så mycket nödvändigare, att en dylik bestämmelse förändras. Uttrycket »apoteksvara» är också svävande: man vet ej om härtill skall hänföras allt och alla hälsovårds

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

medel, som kunna, som det heter i stadgandet, »förebygga, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymptom hos människor eller djur». Det är tydligt, att ett sådant uttryck som »förebygga» här borde ur stadgebestämmelserna utgå. Om den saken hava för resten fackmän utanför de direkt intresserades kretsar varit ganska eniga. Härför har teknologföreningen uttalat sig, och handelskamrarne ha ganska enstämmigt yrkat förändringar i detta avseende i stadgan. Man har ansett — och det har varit motivet — att genom denna bestämmelse skada skulle kunna tillfogas den tekniska industrin genom att varor, som äro nödvändiga vid framställandet av tekniska preparat, kunde komma att inrangeras under benämningen apoteksvara.

I paragraf 2, som rör de kosmetiska medlen och innehåller bestämmelser rörande sådana medel, som skulle vara fria varor, har formuleringen av stadgan också väckt betänkligheter, den är sådan, att ett medel, som tillika är antiseptiskt, kan komma att nolens volens göras till apoteksvara. Genom inskjutande av uttrycket »friska sår» har man givit ytterligare mångtydighet åt bestämmelsen rörande de ändamål, för vilka dylika hygieniska medel eventuellt skulle kunna användas. Man skulle kunna fråga: När och huru länge äro sår friska? Och vem avgör, sedan en vara blivit använd till ett sår, huruvida användandet skett, när såret var friskt, eller börjat, sedan såret blivit sjukt? Dylika vaga bestämmelser borde icke inflyta i en lag, enär de kunna leda till trakasseri genom svårigheter i avseende på uttolkningen.

Slutligen har i mom. 3 vissa förbudsbestämmelser inskjutits, vilka i denna stadga avse att ersätta vad som i tidigare stadga kallats »humbugsparagrafen». Man har försökt stadga bestämmelser, varigenom s. k. humbugsmedel skulle kunna utestängas från handeln och oskadliggöras. Men vad man i detta avseende velat vinna, kan man säkert icke få effektivt genom denna lagstiftnings formulering. Många av de verkliga humbugsmedel, som drivas och säljas — jag vill till och med erkänna fullkomligt samvetslöst — åt sjuka människor, skola icke kunna träffas av denna stadga, under det att verkliga hälsomedel, billiga och goda antiseptiska medel, kunna vara under ett ständigt hot att bliva träffade av en medicinalstyrelsens eller Kungl. Maj:ts drakoniska förordning att göras till apoteksvara. Jag tror sålunda, och detta har framhållits i motionerna, att den trygghet, som man genom detta moment vill skänka allmänheten mot farliga eller odugliga humbugsmedel, skulle bättre vinnas genom att i stadgan inflöte en bestämmelse, som finnes intagen för vissa varor i bilagan 3, nämligen att dylika medel böra vara tillverkade på svenskt apotek eller å sådan fabrik, som avses i stadgans paragraf 4, eller ock å välkänd utländsk fabrik, sådan fabrik nämligen, som står under sakkunnig ledning och särskild kontroll.

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

Såvitt jag förstår, skulle detta varit en mycket enklare och bättre väg att nå det åsyftade målet och erhålla ett utmärkt skydd emot humbugsmedel i den allmänna handeln.

Vidare bör en ändring genomföras i paragraf 7 mom 5 för att förtydliga de bestämmelser, som där äro givna. Det rör försäljningen av utländska droger. Enligt tulltaxan kunna utländska växtdroger införas hit i landet och även försäljas här av utländska droghandlare, men kunna icke införas och försäljas av svenska köpmän. Det är en dualism i stadgan, som framträder i detta stycke, vilket vi motionärer ansett bort förändras; det har väl knappt kunnat vara den ursprungliga meningen, att en dylik bestämmelse skulle införas. När man gör grosshandeln fri, synes det egendomligt, att man icke skall taga konsekvensen av detta genom att bibehålla den bestämmelse, som redan i ett tjugutal år varit utan kända olägenheter gällande, nämligen att växtdrogerna få försäljas fritt. Då importen av växtdroger är fri inom de gränser, som giftstadgan bestämmer för närvarande, yttrar en sakkunnig, synes försäljningen av dem inom riket likaledes böra vara det, och detta så mycket mer som försäljningen genom den allmänna handeln har mångårig hävd för sig. Skulle blott importen vara fri, men icke försäljningen inom landet, skulle detta vara liktydigt med de utländska exportörernas premiering på de svenska köpmännens bekostnad. De utländska exportörerna ha nämligen rätt att från utlandet sälja drogerna till vem som helst i Sverige. De svenska köpmännen skulle enligt förslaget blott få rätt att importera dem, men icke att sälja dem. Det är ju egendomligt att vilja stipulera ett hinder på det sättet i lagstiftningen för medborgare att driva handel med varor, som varje svensk äger rätt att fritt köpa genom utländsk affär. Och när här är organiserat på detta område ett handelssystem, som redan nu är omfattande och sysselsätter en hel mängd människor, tycker man att dessa växtdroger, som icke falla under giftstadgan, fortfarande borde få förbliva handelsvara likaväl som de äro fria importvaror.

I den kommitté av sakkunniga, som särskilt behandlat denna fråga, har, utom den reservation som redan tidigare framförts av representanter för den kemisk-tekniska industrin, även en representant för Riksdagen, ledamoten av denna kammare grosshandlaren A. V. Lindh, gjort ett uttalande i enlighet med yrkandet. Formuleringen av denna del av stadgan kom således till genom ordförandens utslagsröst i kommittéen. Det visar således, att man icke var så enig i detta avseende och att saken alls icke kan sägas vara så klar, som man från några håll sökt betona.

På grund av vad jag nu anfört och varigenom jag sökt klargöra den allmänna meningen hos allmänheten samt handelns och näringarnas företrädare, om hur en sådan stadga bör för-

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

tydligas till sina bestämmelser för att icke bli hinderligt ingripande i handeln och näringslivet, skulle jag kunna godkänna apoteksvarustadgan, därest dylika ändringar komme till stånd. Men med tanke på vad utskottet påyrkat, och då jag nästan antar, att utskottet i detta fall kommer att vara vida starkare än motionärerna och reservanterna, så måste jag — med hänsyn också till frågans läge i medkammaren — göra den framställningen, att Första kammaren icke nu slutligen avgör frågan, utan uppskjuter densamma, d. v. s. avslår föreliggande förslag till apoteksvarustadga.

Man resonerar här, och det har även gjorts tidigare inom utskottet, emot denna tanke, att om Riksdagen avslår detta förslag, d. v. s. icke ingår i yttrande över denna stadga, på sätt Kungl. Maj:t har inbjudit Riksdagen att göra, så innebär det, att Kungl. Maj:t utfärdar stadgan utan Riksdagens hörande. Mot detta, som varit den starkaste invändningen, vill jag säga, att jag är övertygad om att dels efter Första kammarens tidigare gjorda uttalande 1895, då kammaren för sin del begärde att bliva hörd över förslaget till bestämmelser om handel med läkemedel, och dels sedan Kungl. Maj:t redan en gång vänt sig till Riksdagen och velat höra dess mening, och Riksdagen på anförda skäl icke haft tillfälle att ingå i prövning av frågan, Kungl. Maj:t helt säkert icke skall komma att utfärda en stadga, varom Riksdagen icke haft tillfälle att slutligen yttra sig. Jag vågar därför vara övertygad om, att ett avslag i dag skulle medföra en överarbetning av stadgan och vågar även hysa den förhoppningen, att härvid de synpunkter, som av motionärerna och den stora allmänheten samt handelns och näringarnas representanter på många sätt hava tillkännagivits, då skola bliva bättre beaktade än vad de äro i det nu föreliggande förslaget.

På grund av vad jag sålunda anför, herr talman, och då jag anser, att, därest uppskovsyrkandet icke skulle vinna kammarens bifall, utan stadgan komma att realiter behandlas, det är onödigt att vid varje paragraf upprepa skälen för våra motioner eller göra några särskilda yrkanden och begära voteringar om detaljpunkter, har jag blott velat översiktligt framhålla de berättigade kraven från dem, som här anse sig gentemot apotekarintressena hava särskilda och stora allmänna och samhälleliga intressen att bevaka.

I enlighet härmed tillåter jag mig att yrka avslag på utskottets hemställan samt att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes förelägga nästkommande Riksdag förnyat förslag i ämnet.

Herr Almer: Herr talman! Då gällande författningar om läkemedelshandeln förskriva sig från senare hälften av 1600-talet, må man väl säga att det är på tiden att ifrågavarande ämne

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

göres till föremål för förnyad prövning i lagstiftningshänseende.

Utskottet har också funnit behovet vara ådagalagt. Det säger å sid. 24: »Utskottet har av vad departementschefen anfört funnit behovet av nya bestämmelser i förevarande avseende vara till fullo ådagalagt». Rörande den grundläggande principen i förslaget säger utskottet på samma ställe: »Utskottet har ock vid granskning av förslaget funnit, att detsamma i allmänhet på ett väl avvägt sätt tillgodoser den huvudprincip, som med rätta uppställts för lagstiftningen på ifrågavarande område, nämligen att 'statens medborgare erhålla fullgoda och väl beredda läkemedel så lätt tillgängliga och till så billigt pris som möjligt'».

Det torde ej kunna göras någon berättigad invändning mot denna fastslagna sats. Men ser man efter, hur förslaget söker att genomföra denna princip, så måste man ställa sig tveksam, om resultatet är det bästa möjliga på en och annan punkt.

Hur skall man nu veta, om ett läkemedel är fullgott och är väl berett, och vilka garantier bör läkemedelshandeln omgärdas med, för att man skall vara förvissad om att så är förhållandet? Svaret blir nog olika allt efter den ståndpunkt, man intar till denna fråga. Men för flertalet torde svaret böra lyda så: det skall vara kontroll av staten, och så skola de, som syssla med denna handel, naturligtvis vara på visst sätt kvalificerade och handla under ansvar, annars blir kontrollen omöjlig på ett område som detta, som är så svårt att kontrollera. Man må nu kalla detta apoteksväsen, apoteksmonopol eller kontrollerad läkemedelshandel — namnet gör ingenting, blott vi äro ense om principen att läkemedelshandeln skall vara kontrollerad.

Innan jag går vidare vill jag säga några ord om reklam- och humbugsmedicinen och då först göra den anmärkningen att ingen, han må vara hur troende homöopat som helst, han må vara hur intim vän av kemikaliehandeln och den s. k. kemisk-tekniska industrien som helst, ingen, säger jag, vill tillbakasätta det kravet att den vara, som är avsedd att förebygga, lindra eller bota hans egen sjukdom, bör vara vad den utger sig för att vara. Och har man den ståndpunkten, då det gäller eget skinn, bör man väl se till att denna förmån kan komma alla till del, även om egna och andras ekonomiska intressen peka åt annat håll och tala ett än så tydligt språk.

En dylik reflexion torde vara på sin plats just nu, då vi gå att besluta i denna för folkhälsan så viktiga sak.

Jag tror också, att man måste göra klart för sig vad det här verkligen gäller; att det gäller värnandet av folkhälsan mot ett på konstlad väg framkallat läkemedelsbehov, ett behov, som ökas dag för dag, på reklamens breda väg, framdrivet av mäktiga ekonomiska intressen. Vår tids jäktande liv och verksamhet medför för individens hälsa ständiga stötestenar, och även

om hälsan i inskränkt mening står bi, känner han sig ofta trött och uppriven av det intensiva arbetet. I vår tid mer än någonsin är människan i behov av ett naturenligt levnadssätt. Detta borde predikas bittida och sent. Men vad får den sjuke, den nedbrutne, den trötte sig ideligen intutat i båda öronen, vad får han se vart han vänder blicken? Jo, han skall köpa medicin och endast medicin. Den skall ersätta allt, föda, luft, ljus och vila. Han förledes härigenom att ideligen stimulera sig med medicin för att i det längsta hålla arbetskraften uppe eller söka återvinna densamma, om den är förbi. Han kommer i en kretsgång, som drar honom längre och längre ned, då han i stället kunnat med enkla, naturliga medel nå det efterlängtade målet. Först för sent märker han sitt misstag, om han ens någonsin blir fri från vad herr Lindhagen i sin reservation kallar så vackert »frivillig sjukvård».

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

Har man haft tillfälle att följa utvecklingen av den s. k. reklam- och humbugsmedicinens ställning till föreliggande fråga, så finner man snart, att vissa former av denna utveckling ha sina betänkliga avigsidor. Så länge det endast var s. k. kloka gubbar och dito gummor, som här och var sökte skaffa sig en, låt vara, för deras förhållande tämligen riklig bärgning, så stod denna näring i så att säga sin järnålder utan något större inflytande på den stora allmänheten, men nu kan man säga, att denna rörelse kommit in i sin guldålder. I den mån landet har industrialiserats, så har även humbugsmedicinen följt med i utvecklingen och blivit industriell. Med reklamens hjälp har den förstått att kedja fast vid sin triumfvagn den tredje statsmakten, och som bekant är ju denna, d. v. s. pressen, opinionbildande, och därigenom ha vi fått en opinion här i landet, som anser all annan hälso- och sjukvård vara av ondo, som ej ropar bravo åt patent- och humbugsmedicinens enligt min mening landsfördärvliga framfart. Ja, det är inte utan att en del av andra statsmakten också börjar få känning av opinionsbildningen, men det vill jag icke här beröra. Jag kan endast beklaga, att ej till detta stadgeförslag kunnat fogas någon bestämmelse, som hindrade pressen att alltjämt sprida uppenbart osanna framställningar till allmänhetens förvillande rörande humbugsmedicinens påstådda verkningar. Bedrägeri är ju straffbart enligt svensk lag, men här florerar ett uppenbart bedrägeri mitt för åklagares och domares ögon utan att något göres åt saken. Som en liten egendomlighet bör kanhända här antecknas, att just i dessa dagar alla de braskande annonserna i de stora huvudstadsbladen äro totalt försvunna. Är det måhända ej lämpligt att just nu göra reklamen alltför i ögonen fallande? Det skulle kanhända falla för skarpt i Riksdagens ögon.

Vi voro överens och äro, hoppas jag, det ännu mera nu, om att vi behöva en kontrollerad, statskontrollerad läkemedels-

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

handel. I § 1 fastställes denna princip, men i paragraferna 2 och 7 stadgas viktiga undantag från denna regel, av vilka några synas mig ägnade att i någon mån motverka det syfte man velat vinna. Rörande § 2 så vill jag emellertid endast göra ett par anmärkningar. Det hade varit önskvärt, att det av 1913 års kommission gjorda tillägget, att från läkemedel skola undantagas sådana medel, som äro avsedda »för ans av friska sår» hade utgått ur stadgan, av det skäl att just på denna punkt ha vissa allmänt använda preparat stora synder på sitt samvete. Hur månget friskt sår har icke just genom behandling med dessa medel blivit ett icke friskt. Det friska såret behöver för att läkas endast skyddas för utifrån kommande ämnen för att läka sig själv. En ordentlig rengöring och ett förband, det är allt. Nu fastslår man i stadgan, att vissa medel skulle vara särskilt lämpliga — medel, som i många fall just hindra läkning. Den andra anmärkningen gäller att ett sådant ämne som xeroform undantagits. Detta ämne har en vidsträckt användning vid sårbehandling. Det är därför av största vikt att ett av dess förnämsta egenskaper — att icke reta huden — får vara okränkt. Men vad har allmänheten för säkerhet för att få detta ämne fritt från förfalskningar, d. v. s. retande tillsatser, då det får köpas i varje handelsbod? I 7 § föreligger enligt min mening stadgans största brist, och jag skall också där tillåta mig föreslå en ändring.

Den mest vägande anmärkningen mot vårt nuvarande apoteksväsen torde vara svårigheten för befolkningen inom vidsträckta områden av vårt land att erhålla fullgoda läkemedel inom rimlig tid och utan alltför stort besvär. Denna svårighet sammanhänger med och har en av sina mest verksamma orsaker i den ringa befolkningstätheten i stora delar av landet. På avlägsna platser, även där det finns läkare, lönar det sig ej att hålla ett medikamentsförråd och mycket mindre ett självständigt apotek. Detta landsbygdens legitima läkemedelsbehov synes mig ej kunna tillfredsställas på annat sätt än att staten ingriper reglerande och i en eller annan form subventionerar dylika mindre apotek å platser, där omsättningen ej utan ett oskäligt fördyrande av varan kan lämna tillräcklig avkastning för apotekets drift.

Då nu år 1921 amorteringen av de s. k. apoteksprivilegierna är slutförd, har staten fria händer att ordna denna fråga på ett tillfredsställande sätt. Tanken på genomgripande förändringar härutinnan har redan tagit fasta former, i det att Kungl. Maj:t, på grund av en riksdagsskrivelse, förlidet år tillsatt den s. k. apotekskommittén med uppgift att inkomma med förslag till en ny sakernas ordning efter amorteringstidens slut. Tillgodoseendet av landsbygdens läkemedelsbehov blir då i eminent grad en ekonomisk fråga för staten. Jag har velat erinra

härom, då Riksdagen står i begrepp att besluta om en ny apoteksvarustadga. Det synes mig att det bör vara Riksdagen angeläget att se till, att ingenting här fastslås, som kan vara ägnat att försvåra ett rationellt ordnande av läkemedelshandeln i ovan antytt syfte. Ett dylikt försvårande synes mig ligga i Kungl. Maj:ts apoteksvarustadgeförslag i den av utskottet förordade § 7 mom. 1. Detta förslag synes mig innebära ett avklädande av det nuvarande apoteksväsendets ekonomiska värden, som kunde komma staten väl till pass, om genom subventionering eller på annat sätt staten finner det önskligt att sprida mindre, ej bäriga apotek i glest befolkade landsdelar. Det torde vara så mycket mindre på sin plats att nu frigiva grosshandeln med apoteksvaror, som det ej är mer än 7 år kvar till tiden för nämnda ordnande av apoteksväsendet. Här torde gälla vad civilministern i ett annat sammanhang framhållit, »att det är en lätt sak att i framtiden — här 1921 — lossa på banden, men hart när ogörligt att åtdraga dem.» En ledamot av nämnda apotekskommitté har också haft blicken öppen för farorna härutinnan, i det han i motion hemställt om uteslutande ur stadgan av ifrågavarande moment. Utskottet har emellertid avvisat de förebragta skälen för ändringen med synnerligen mager motivering. Utskottet säger endast:

»Någon svårighet i avseende å apoteksväsendets anordnande efter den tid, då nuvarande apoteksprivilegier upphöra, synes utskottet icke kunna genom ett sådant frigivande uppstå». Reservanterna Persson och Petrén ha emellertid med en som mig synes mycket vägande motivering upptagit nämnda yrkande, och på grund därav kommer jag att ansluta mig till deras ståndpunkt och yrka, att detta moment måtte utgå.

Ehuru det således enligt min mening finnes vägande anmärkningar mot förslaget, anser jag mig dock ej kunna förorda ett uppskov med frågan.

Ett ordnande av läkemedelshandeln anser jag nämligen vara av den utomordentliga vikt, att ett skjutande på frågan ej bör äga rum. Det hade naturligtvis varit av ett ofantligt värde, om man vid denna frågas bedömande kunnat samtidigt ta i betraktande det slutliga ordnandet av apoteksväsendet här i landet. Men då det sker först 1920, synes mig, att detta ej bör förhala frågan, blott ingenting nu fastslås, som kan binda händerna på staten, utan att den kan då ordna denna angelägenhet på ett för den stora allmänheten tillfredsställande sätt.

Herr talman! Jag ber att få hemställa om bifall till utskottets förslag i mom. 1. med det av reservanterna herrar Persson och Petrén gjorda tillägget.

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

Herr Biörklund: I det otvivelaktigt viktiga förslag till apoteksvarustadga, som förelagts Riksdagen, varigenom den rå-

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

dande ovissheten om vad som innefattas under begreppen »apoteksvara» och »läkemedel» skulle hävas samt stadgande om vilka varor, som böra apotekarne till försäljning förbehållas, vinna ett synnerligen behövligt förtydligande, har i 7 § inrymts frihet för annan person än apoteksföreståndare att, under förutsättning av ett visst kunskapsmått i kemi, idka grosshandel med apoteksvaror.

Emellertid är frågan, huru apoteksväsendet lämpligen bör ordnas, för närvarande föremål för särskild behandling, och rörande denna utredning har inom Riksdagen uttalats, att densamma icke allenast bör omfatta frågan om statsdriftens möjlighet och fördelar, utan även andra system prövas och jämföras — bland dessa icke minst det system, som för närvarande är så gott som allenarådande i vårt land, eller personalprivilegiesystemet. Därvid har för underlättande av apoteks anläggande även på platser, varest apoteken icke skulle få tillräcklig bärighet, icke lämna innehavarne ens en blygsam inkomst, ifrågaställts, att en ekonomisk mellankomst skulle åvägabringas genom inrättande av en inkomstregleringsfond, till vilken från de mera givande apoteken skulle efter fastställda grunder inbetalas årliga penningbidrag, som i mån av behov årligen skulle fördelas mellan de icke bäriga apoteken.

För att eventuellt möjliggöra ett sådant tillvägagående torde det vara nödvändigt att tillse, att apotekens ekonomiska bärighet ej alltför mycket kringskäres.

Det synes kunna ifrågasättas, huruvida icke frigivandet av grosshandeln med apoteksvaror skulle innebära ett sådant kringskärande.

Härtill kommer, att under den allsidiga utredning, som är anbefalld rörande apoteksväsendets lämpliga ordnande särskilt med hänsyn till allmänhetens behov av bekväm tillgång till på en gång prisbilliga och fullgoda läkemedel, även kan komma under övervägande, huruvida icke någon väsentlig fördel skulle kunna vinnas genom anordnande av en statens centralanstalt, varifrån apoteken tillhandahölles vissa droger och läkemedel. Tanken på en dylik centralanstalt har varit uppe i Norge, och ett där i sådant avseeende uppgjort förslag med kostnadsberäkningar ställde sig åtminstone på papperet mycket fördelaktigt. Fördelen skulle härvid ligga i dels de billigare pris, som vid anskaffning i större skala kunde erhållas, dels i den besparing i undersökningskostnaden och den ökade trygghet för varans äkthet och godhet, som skulle vinnas, om en väl utrustad centralanstalt verkställde de understundom komplicerade arbeten, som måste utföras för att undersöka erhållna droger och andra apoteksvaror.

Skulle utredningen föranleda till en sådan centralisering genom statsverkets försorg, komme måhända den frigivna gross-

handelsrörelsen i apoteksvaror att härav lida sådant intrång, att fråga om gottgörelse härför kunde tänkas bliva av rättvisa påkallad. Det kan, såsom herr statsrådet och chefen för civildepartementet till statsrådsprotokollet erinrat, vara lätt att lossa på banden och lösgiva läkemedelshandeln i större eller mindre utsträckning, men däremot har erfarenheten visat det vara synnerligen svårt, för att ej säga omöjligt, att inskränka de rättigheter i ifrågavarande hänseende, som en gång lämnats den fria handeln.

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

Tanken på en dylik centralanstalt står emellertid ännu i fria fältet, och gällde frågan endast att hålla den vägen öppen eller vore lösningen av frågan om apoteksvara eller icke apoteksvara ovillkorligen sammanbunden med frågan om frigivande av grosshandeln med apoteksvaror, vore det måhända bättre att medgiva frigivandet hellre än att undanskjuta stadgan i övrigt.

Så synes dock icke vara förhållandet. Medicinalstyrelsens förslag till apoteksvarustadga upptog icke frigivandet av grosshandel med apoteksvaror. Apotekaresocietetens direktion motsatte sig sådant frigivande, och kommerskollegium har icke funnit sig böra tillstyrka en sådan åtgärd. Det var den senast i ämnet tillsatta kommissionen, som i det omarbetade förslaget intog stadganden om frigivande av grosshandeln med apoteksvaror.

Då härav framgår, att bestämmelsen i fråga icke ovillkorligt sammanhänger med stadgeförslaget i övrigt, får jag på grund av det nu anförda hemställa om bifall till den kläm, som innefattas i den av herrar Persson och Petrén i ärendet avgivna reservation eller att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att Riksdagen ansett frigivandet av grosshandeln med apoteksvaror ej böra medgivas.

Herr Ericsson, Aaby: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få begagna ett utiryck, som vi de sista dagarna ganska ofta hört, men som icke desto mindre allt fort äger sin giltighet.

»Här stå vi nu återigen inför en ganska vittutseende och stor fråga i Riksdagens sista timme!» Endast sedan den 21 i denna månad har utskottets betänkande vilat på Riksdagens bord. Jag vågar framställa en vördsam undran, om verkligen kammarens ledamötor hava hunnit att taga del av dels den ganska vidlyftiga kungl. propositionen, dels de till ett tiotal uppgående motionerna, dels utskottets utlåtande och dels slutligen de vid detsamma fogade talrika reservationerna. För min del får jag göra den uppriktiga bekännelsen, att många frågor och knapp tid, men icke vilja ha hindrat mig ifrån att sätta mig in i denna sak så, som jag skulle önskat och ansett nödigt.

Men, säga herrarne, utskottets betänkande är ju enhälligt,

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

och då kunna vi väl tro på våra ledamöter i utskottet. Ja, jag tror på dem alldeles oerhört mycket, men, mina herrar, det får väl ändå icke glida därhän med riksdagsarbetet, *att det är i utskotten, som frågorna avgöras.* Jag kan icke neka till, att jag tycker, att det är mycket som tyder på, att det avgörande ordet mången gång icke ens säges i utskottet utan till och med i en utskottets avdelning och att vi här i kammaren mången gång få svära på magisterns, här utskottens, ord mer än önskligt är.

Det har sedan mitten av förra årtiondet blivit en tävlingskamp emellan olika sittande regeringar att söka överträffa varandra i arbetsprestationer, att komma med nya viktiga och betydelsefulla lagändringar och reformförslag, och därom är ju ingenting annat än gott att säga. Men jag vågar dock, huru stor vän jag än är av reformer(!), uttala, att jag tror, att svenska folket i detta ögonblick nästan mer än lagändringar och reformer behöver tid och ro att smälta det myckna nya, som kommit det till del från statsmakterna. Jag vågar särskilt tänka på våra domare i underdomstolarne. Huru kan det vara möjligt för dessa herrar att sätta sig in i alla dessa nya lagar och förordningar, som strömma ut över dem? Det kan även ligga en fara i — och det är ej utan att man märkt vissa tecken därpå — att de kungl. propositionerna komma väl hastigt till. Jag talar icke om de motioner, som burit spår av hastverk allt igenom. Bliva så dessa ärenden underkastade en väl knapphändig granskning i Riksdagen, ja, då kan det lätt hända, att mycket i vad på Riksdagen beror upphöjes till lag vilket kommer mera oreda och skada åstad än reda och gagn.

Huru skall nu Riksdagen reagera mot ett sådant förhållande? För min del tror jag, att detta icke kan ske på ett mera kraftigt sätt i handling, än att vi till Kungl. Maj:t återförvisa de ärenden, i vilka det för Riksdagens medlemmar varit omöjligt att sätta sig in och fatta position. Då den nu föreliggande frågan just är en sådan, att jag för min del, och jag tror många kamrater med mig, omöjligen på de fem eller sex dagar som stått till vårt förfogande, och varunder mycket annat av stor vikt förekommit, hunnit att sätta oss in i densamma, så vågar jag, herr talman, hemställa, att kammaren ville avslå utskottets hemställan och i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att nytt förslag i ärendet måtte föreläggas nästkommande Riksdag.

Herr Wavrinsky: Det är mig särdeles angenämt att i huvudsak kunna instämma med herr Aaby Ericsson. Också jag har begärt ordet för att yrka uppskov, men efter det vidlyftiga inledningsanförande, som hållits av herr Stärner, kan jag inskränka mig till att endast yttra mig i några få punkter.

Jag vill särskilt trycka på, vad som blivit sagt, att det, så-

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

vitt jag förstår, icke vore lyckligt att nu gå till ett avgörande av denna fråga. Herr Trygger gav i går utslaget i ett ärende, då vi behandlade frågan om kamrarnas rätt att själva utse sina talmän, med hänvisning till, att konstitutionsutskottet icke haft tid att nöjaktigt behandla detta ärende. Men gäller detta om ett sådant ärende, i vilket det skrivits och talats och motionerats så mycket, så gäller det i långt högre grad om det nu föreliggande ärendet. Jag skall, som sagt, inskränka mig till att endast yttra mig om några få punkter och särskilt om sådana, som icke förut blivit bemärkta.

Jag instämmer med herr Stärner i hans kritik av första punkten, men gör detta också med hänsyn till denna punkts relation till en annan § (§ 13 mom. 1), där det stadgas: »Med böter från och med 10 till och med 1,000 kronor straffas den, som, utan att vara därtill enligt denna stadga berättigad, hit till riket inför eller försöker införa apoteksvara eller idkar tillverkning av eller håller till salu eller försäljer sådan vara.» Om 1 § är så svävande avfattad som den här är, löper därigenom, menar jag, den som tillverkar sådana varor stor fara, då han i god tro tillverkar eller inköper och tillhandahåller sådana och därför av allmänna åklagaren ställes till ansvar, om han under tiden fortsätter i den övertygelsen, att han har rätt härtill. Ett upprepande av dessa straffbestämmelser i varje särskilt fall synes mig oresonligt, i synnerhet som därmed följer konfiskation av lagret, vilket gör att lagret kan komma att förskämmas och sålunda, även i händelse han frikännes, för honom gå förlorat. Det synes mig nämligen vara berättigat att uppställa den fordran, att det först skall vara konstaterat i underrätten, att ett brott verkligen föreligger, innan något sådant hopat ansvar framställes mot honom.

Jag är ense med dem, som anse, att det är tillfredsställande och att man bör vara regeringen tacksam för, att en modern apoteksvarustadga nu föreligger, men då jag önskar uppskov med avgörandet, är det icke minst därför, att jag anser, att denna stadga bör behandlas i förening med granskningen av den lag mot kvacksalveri, som vi förvänta. Om jag icke är alltför illa underrättad, är denna lag i det närmaste färdig och kan väntas komma fram för nästkommande års riksdag, och det synes mig som sagt lämpligt, att dessa båda frågor bliva behandlade i ett sammanhang. Vid genomläsning av utskottets hela utlåtande har jag fått det intrycket, att utskottet, såsom herr Ericsson sade, »svurit på magisterns ord» — magistern är i vissa fall kommissionen och i vissa fall departementschefen — och det är därför icke någon synnerligt stor trygghet för, att denna fråga blivit nöjaktigt behandlad.

När jag sedan kom till det resultat utskottet framlagt, syntes det mig, att de anmärkningar, som utskottet kunnat göra,

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

voro ytterst obetydliga. I en av dessa punkter är jag av den meningen, att kritik är nödvändig. I avseende på punkt 4, där åklagaren tillägges andel i böter och i försäljningsbelopp för förbrutet gods, har utskottet följt motionären herr Danström. Jag vill bestämt opponera mig mot denna framställning, som jag anser gå i motsatt riktning mot vad önskligt varit och vara en reform baklänges. I fråga om punkt 5 märkes, att det är den enda punkt, i vilken utskottet tillmötesgått motionärerna och deras framställning, men då utskottet det gjort, synes det mig, att utskottet kunnat gå betydligt längre. Tiden har troligen icke medgivit någonting sådant, och jag skall därför icke heller upptaga kammarens tid med att uttrycka något önskemål därom.

Jag skall inskränka mig till detta yttrande med framhållande och betonande, att jag anser det angeläget, att denna stadga kommer tillbaka för att behandlas i sammahang med lagen om kvacksalveri.

I princip har jag en anmärkning att göra, ehuru den icke framkallas direkt av detta utlåtande. Jag anser det betänkligt, att man, då man nu vill förskaffa allmänheten en prisbillig medicin, tillstädjer arrenden. Det är här fråga om principen personlig kompetens och personliga privilegier, och dit höra väl icke arrenden. Som det nu är måste prisen höjas, då två principaler, innehavaren och arrendatorn, skola tillgodoses genom affären. Jag anser, att synnerlig vikt bör läggas härpå, då denna fråga, även om den nu icke leder till något resultat, i alla fall av Kungl. Maj:t väl kommer att tagas i övervägande inom kort. År 1920 måste ju hela denna angelägenhet vara fullständigt ordnad.

Jag skall, herr talman, be att få instämma i det yrkande, som gjorts av herr Stärner.

Herr af Ekenstam: Herr talman, mina herrar! Huvudintrycket av den nu gångna diskussionen är naturligtvis, att herrarne i allmänhet sett på det föreliggande utlåtandet med tämligen oblida blickar och att man här haft, vad man ansett såsom ett synnerligen gynnsamt tillfälle att komma fram med det gamla talet om Riksdagens sena timma och svårigheten att överblicka det hela etc. etc., som väl många gånger kan vara lämpligt att anföra, men som jag nästan kan säga i detta fall borde mindre tillämpas än kanske i något annat. Saken är först och främst den, att vad här är fråga om är ett yttrande av Riksdagen. Det är icke alls såsom vanligt, att det är en författning, till vilken Riksdagen kan säga sitt ja eller nej, utan det är ett utlåtande, som Riksdagen har att avgiva, och vi kunna vara tämligen förvissade om, att vad som i många fall från ett håll framställts såsom önskemål icke kommer att upptagas un-

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

der det att andra önskemål, även om de icke erhållit majoritet, kunna komma att vinna beaktande. Det synes mig därför som om, då det gäller en sådan speciell författning eller stadga, som det här är fråga om, uti vilken utan tvivel de allra flesta och jag icke undantagen, icke kunnat intränga närmare eller med sakkunskap uttala sig, just detta undanskjutande har mindre fog för sig, ty ingen av herrarne och icke heller jag kommer att bliva synnerligen mycket mera sakkunnig till nästa år. Det är också därför, som, då jag nu i någon mån vill söka att svara på de anmärkningar, som blivit framställda mot utskottet och dess behandling, jag kommer att se saken endast helt allmänt.

Jag skulle då genast vilja taga upp, vad herr Stärner yttrade om de båda huvudriktningar, som gått ut över landet och som sådana strömmat in både över utskottet och över riksdagsmännen i allmänhet. Dessa båda huvudriktningar representera dels apotekarne och deras intressen och dels drog- eller kemikaliehandlarne och deras intressen. Nu stod herr Stärner, såsom vi nyss hörde, alldeles givet på den senare sidan och ansåg, att övervikten utan tvivel hade kommit att ligga på apotekareintresset, och han sade, att apotekarne hade varit i den lyckliga belägenheten att genom hänvisning till alla dessa annonser om humbugsmedicin, kunna ha tillfälle att måla en viss potentat på väggen för att piska honom och därmed stödja sina påståenden om nödvändigheten att tillse, att vad som skall säljas såsom läkemedel skall vara under så stark kontroll som möjligt.

Naturligtvis är det icke rimligt och lämpligt, att en del av vad som hittills fått gå i den fria handeln skall dragas in under den strängt reglementerade apotekshandeln. Å andra sidan tror jag emellertid ej heller, att dessa droghandlare behöva vara så gruvligt ängsliga för, att deras intressen skola komma att för mycket kringskäras. Även de hava skaffat sig bundsförvanter, som icke äro att förakta, och dessa hava de fått i det fria ordet eller i möjligheten att införa långa och vackra annonser i tidningar och tidskrifter. Och som det torde vara en icke så litet givande källa för dem, som få införa dessa annonser, få vi nog tänka på, att den opinion som kommer från det hållet representerar ett intresse och ett ganska stort intresse.

Men det finns utan tvivel ett tredje intresse, och det är allmänhetens. Det är alldeles visst, att varken det speciella apotekarintresset eller det speciella kemikalie- och droghandlareintresset är noga med att tillgodose allmänhetens intresse, utan det är just genom att granska dessa varandra motsägande intressen, som man får hoppas, att man skall komma någorlunda fram till det mål, där allmänhetens intresse skall vara bäst tillgodosett. Det är det önskemålet, som utskottet trott sig hava funnit i Kungl. Maj:ts förslag, och det är för sin del övertygat, att Kungl. Maj:ts förslag i detta fall har träffat på en lycklig me-

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

delväg. Den åsikten har utan tvivel fått ett betydligt stöd genom anloppen från de båda nu nämnda intresseriktningarna, som framkommit. Båda två förklara sig icke vara nöjda med Kungl. Maj:ts förslag. Båda ha på olika grunder och skäl försökt skjuta undan detta förslag till en annan tidpunkt, då man kan tänka sig, att det skall bli en större möjlighet för dem att göra, var och en på sitt håll, sitt intresse mera gällande. Men vi, som setat i utskottet och som icke varit sakkunniga, men som sökt med vanligt sunt bondförstånd se på saken, vi ha verkligen tyckt oss finna, att en lycklig medelväg i huvudsak blivit träffad, och det är därför vi med gott samvete kunna tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag eller att det yttrande, som Riksdagen nu har att avgiva, skulle vara tillstyrkande.

Jag skulle, såsom ett stöd för vad jag nu anfört, kunna ytterligare citera den strid, som var i gång alldeles nyss och som för övrigt givit sig till synes i en framkommen motion. Det var striden om, huru man skulle avfatta momentet a) i § 2, där det står talat om medel, som äro avsedda till behandling av friska sår. I den frågan förekommer ju å ena sidan, att man tycker, att det där ordet »friska» är förfärligt farligt. Därigenom kan man komma att utestänga från den fria handeln en hel del medel, som hittills kunnat säljas och köpas var som helst. Därför vore det bäst att det ordet strökes. Andra återigen anse, att det där ordet »friska» är så vagt, att därunder kan man få in, snart sagt, vilka medel som helst. Det vore alldeles för farligt, mena apotekarna, ty då kunde deras rättigheter komma att kringskäras till det yttersta. Jag tror, att herrarne skola lätt giva mig rätt, då jag säger, att detta lilla exempel nog pekar på, att Kungl. Maj:t har funnit en god medelväg.

Ibland de övriga specialanmärkningar, som framkommit, skulle jag knappast vilja giva mig in på någon. Det finnes andra, som äro mera sakkunniga än jag och som utan tvivel komma att göra det. Jag skulle endast vilja säga ett enda ord med anledning av herr Wavrinskys erinran, att det vore så lyckligt, om vi kunde få upp denna stadga samtidigt med den väntade kvacksalverilagen. Kanske kräves mera sakkunskap än jag har, för att förstå, vari lyckan skulle ligga, men för min del kan jag knappast tänka mig, att den lag, som angår kvacksalveri och som hänför sig till vissa personers obehöriga utövande av läkekonsten, skulle kunna ha något inflytande på frågan om vilka hälsomedel, som skulle få försäljas från apoteken eller icke. Jag kan väl förstå, att apotekarne skulle kunna tänkas i vissa fall vara utövare av kvacksalveri, men detta har sannerligen icke alls med apoteksvarustadgan att göra. Huru vi än se saken, kommer den föreliggande stadgan, såvitt jag förstår, icke att hava något inflytande på kvacksalverilagen, och sålunda tror jag för min del, att den av herr Wavrinsky åbero-

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

pade anledningen till uppskov med beslut i den föreliggande frågan icke bör ha något bärande värde. Diskussionen har redan dragit rätt långt ut, och då jag icke är sakkunnig, vågar jag icke att gå djupare in på förhållandena, utan tillåter mig endast att yrka bifall till utskottets utlåtande i förevarande punkt.

Herr Alexanderson: Herr talman! I likhet med den föregående ärade talaren har också jag, liksom för övrigt de allra flesta av utskottets ledamöter, fått ett bestämt intryck av icke blott att ifrågavarande förslag förtjänar att läggas till grund för den slutliga stadgan, utan också att förslaget uti sina detaljer lyckats på ett så gott sätt väga emellan de olika intressen, som det här gäller att tillgodose, och taga hänsyn till den situation, i vilken vi för närvarande befinna oss, att det icke mer än i några helt underordnade punkter finnes anledning att göra några anmärkningar.

Man skulle kunna tro, att här i själva verket de olika intressena stå vida skarpare emot varandra, att meningsdifferenserna om vad stadgan rimligtvis bör innehålla vore mycket större, än vad de i själva verket vid en närmare undersökning befinnas vara. Det är alldeles märkvärdigt, vad dessa differenser krympa ihop, då man närmare studerar de olika ståndpunkter, som kommit till slutligt uttryck vid ärendets tidigare behandling i de kommissioner, där representanter för motsatta intressen haft plats. I själva verket är det nog så, att en del av de intressens bärare, som här varit med i spelet, äro vana att ropa så ljudligt, att det nästan slår lock för öronen, även i sådana fall, där det icke på långt när är så starkt menat. Och det förefaller mig, som om en del av Riksdagens ledamöter härav tagit vida starkare intryck, än som varit skäligt och som skulle blivit fallet, om de närmare studerat vad saken rör sig om.

I fråga om 1 och 2 §§ är det ju, som de egentliga meningsskiljaktigheterna gjort sig gällande. Man har särskilt gjort ett stort nummer av faran av, att i § 1 stadgas, att till apoteksvara skulle vara hänförliga icke blott ämnen, som *endast* användas såsom läkemedel, utan även sådana, som i *huvudsakligaste mån* så användas. Man har betonat, att detta skulle vara ett så vagt uttryckssätt, att man i själva verket icke finge det fixerande av begreppet »apoteksvara», som är ett av lagens huvudsyften. Ser man närmare på denna invändning, kommer man snart underfund med, att den är alldeles grundlös, ty till stadgan äro ju fogade två olika bilagor, som angiva, den ena fullständigt, vilka *enkla ämnen och droger*, som äro att hänföra till apoteksvara, och den andra med exemplifiering vad för slags *beredningar*, som skola anses vara apoteksvara.

Vad de enkla ämnena angår, skulle naturligtvis intressestriden, om det vore något verkligt i den, hava tagit sig uttryck i fråga

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

om vad denna bilaga skulle innehålla. Men det befinnes, att endast i några ytterst få punkter det är någon oenighet, och enligt vad kommerskollegium vitsordat, ha de ämnen, varom därvid är fråga, ingen nämnvärd betydelse för landets handel och industri. Och dessutom är det ju icke fabrikanter, näringsidkare och de personer, som idka grosshandel med apoteksvara förment att i riket införa även sådana varor, som äro apoteksvaror, när dessa skola användas i industrien; detta är tillåtet enligt § 6.

Vad åter beredningarna angår, som skifta i det oändliga och som därför icke kunnat uppräknas, utan äro exemplifierade i bil. 2, så gäller enligt vad alla sagt, som ha hörts i saken, att om dessa beredningar kan det icke falla någon in att tveka, om de äro avsedda till läkemedel eller icke. Vissa *enkla ämnen* kunna användas än som läkemedel, än för tekniska ändamål; men de *beredningar*, som här äro i fråga, äro däremot avsedda just till läkedom och icke till något annat. Sålunda, hela denna punkt, som man gjort så mycket väsen av i den offentliga diskussionen, krymper ihop till ett intet. Den anmärkningen, som gjorts mot stadgan, att den icke skulle angiva den klara och tydliga gränsen för vad som skulle anses vara apoteksvara eller icke apoteksvara, är uppenbarligen obefogad.

Vidare har beträffande lagens andra paragraf yppat sig mycken oro för, att de s. k. hälsovårdsmedlen, som allmänheten vant sig att finna i den allmänna handeln och som fabrikanterna ju äro vana att få där försälja, icke längre skulle vara fria. Även denna oro grundar sig på ett fullkomligt missförstånd och på oförmåga att läsa ut vad som är stadgans verkliga innehåll. Det är nämligen där stadgat, att man får försälja kosmetiska medel, avsedda till ans av hud eller hår eller till renhållning av munhålan, samt medel, avsedda till ans av friska sår. Härvid har man nu gjort gällande den uppfattning, att om dessa medel *därjämte* användas till omslag eller som smärtstillande medel, skulle de därmed falla under begreppet apoteksvara, medan naturligtvis detta icke alls är förhållandet, såsom är klart angivet i den kungl. propositionen, utan äro de vanliga s. k. hälsovårdsmedlen fria. Dessutom äro en mängd andra ämnen uppräknade i bil. 3 till stadgan såsom fria. Framför allt är en mängd utvärtes i den vanliga husmedicinen förekommande medel lämnade fria, såsom blyvatten, Burows lösning, termogenvadd, embrocation, tanddroppar, och även ett och annat invärtes medel, som allmänheten vant sig att finna i den allmänna handeln. Sålunda, det är i själva verket icke något sådant ingrepp i bestående förhållanden gjort, som man påstått, utan tvärtom, såsom det också är markerat i den kungl. propositionen, har man utgått från den status, som för närvarande är; man har icke trott sig kunna skjuta tillbaka den utveckling, som, måhända något på sidan av lagen, under nu rådande osäkerhetstillstånd

fått ske, utan man har gått ut från den punkt, där man nu befinner sig, och nöjt sig med att fastslå, att längre får det icke gå.

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

Nu finnes i denna andra paragraf ett tredje moment, som berörts i dag och som gjort en del väsen av sig. Det heter nämligen om dessa kosmetiska medel, dessa munvatten, som annonseras såsom allmänt hälsobevarande medel, att om varans bruk för uppgivet ändamål medför hälsofara, så må på framställning av medicinalstyrelsen antingen meddelas förbud mot införsel och försäljning av sådan vara eller ock förordnas, att den skall anses såsom apoteksvara. Och man har menat, att därmed skulle hava lagts i medicinalstyrelsens hand en godtycklig makt. Det är nu först och främst alldeles icke riktigt, att medicinalstyrelsen skall få meddela ett sådant förbud, utan detta sker av *Kungl. Maj:t* på framställning av medicinalstyrelsen. Dessutom är det av 1912 års kommission ytterligare uttryckligen sagt, att denna åtgärd »sällan skall komma till användning, men blotta tillvaron av en sådan möjlighet synes vara ägnad att lägga ett visst band på hänsynslösa personer, som kunde tänkas vilja sprida ett uppenbart hälsovådligt preparat». Kommissionen säger vidare: »Innan medicinalstyrelsen hos Kungl. Maj:t hemställer om åtgärder mot ett visst medel, torde den, då så låter sig göra, komma att höra fabrikanten och har därvid tillfälle att framställa anmärkningar mot medlet. Därest fabrikanten verkligen vill visa tillmötesgående, torde i många fall genom förhandlingar mellan medicinalstyrelsen och honom kunna åstadkommas tillfredsställande förändringar av varan i fråga, utan att Kungl. Majt:s åtgärd behöver påkallas». Om dessa kommissionens anmärkningar säger ytterligare departementschefen, att han förutsätter, att »en dylik åtgärd säkerligen mycket sällan och endast med mycket stor försiktighet torde komma att användas. De uttalanden, som i detta hänseende gjorts av kommissionen, synas mig innebära riktiga synpunkter för bedömandet».

Icke annat än vad jag förstår, så har man här träffat en mycket lämplig anordning, som å ena sidan möjliggör, att medel, som onekligen användas i rent hälsovårdssyfte, fortfarande kunna få vara fria, därför att de hittills fått härtill användas, men å andra sidan giver en möjlighet att förekomma de farliga missbruk, som kunna uppkomma av en sådan fortbestående rätt.

Av övriga anmärkningar, som gjorts mot Kungl. Maj:ts förslag, vill jag särskilt fästa mig vid en, som av ett par talare framhållits i dag och som går ut så att säga från andra sidan. Det anmärkes nämligen, att man i visst avseende släppt loss den allmänna handeln alltför mycket. Anmärkningen gäller förslaget att lössläppa grosshandeln. Mot denna punkt riktades anmärkningar dels av herr Almer, dels av herr Biörklund. Deras skäl har ju varit ett och samma, nämligen att man härigenom skulle släppa från sig en möjlighet att skaffa medel till den inkomst-

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

regleringsfond för apoteksrörelsen, som man tänker sig upprättad efter år 1920, då det nuvarande apoteksprivilegiet tar slut, en vinstmedelsfond, varmed man avser att bättre ordna apoteksväsendet på landsbygden på det sätt, att småapotek i glesa bygder skulle kunna subventioneras med medel, som erhållas genom avgifter från rikare givande apoteksrörelser. Nu är emellertid att märka, att vinstregleringsfonden icke skulle hava sin väsentliga inkomstkälla i avgifter från *grosshandeln* med apoteksvaror, utan från de stora talrika apoteken i de större städerna. Däremot finnes det ju åtskilliga skäl, som starkt tala för att icke bibehålla ett monopol beträffande grosshandeln med apoteksvarorna. Herr Biörklund antydde, att kommerskollegium icke sagt något mot monopolets bibehållande, utan att det skulle varit den sista i ärendet tillsatta kommissionen, som funnit på detta lössläppande av grosshandeln. Det är emellertid icke så alldeles riktigt, ty det var ju en representation för näringslivet, nämligen Svenska Teknologföreningen, som, jämte en handelskammare, framkommit med yrkandet och som, efter kommissionens, Kungl. Maj:ts och utskottets mening, framfört synnerligen goda och vägande skäl, varför ett sådant frigivande här borde äga rum. Det framhålles nämligen, att det i själva verket är irrationellt att förbehålla en rörelse, för vars handhavande det ingalunda i främsta rummet kräves *farmaceutiska* insikter, åt apoteksföreståndarna. I själva verket kräver en verklig grosshandel i apoteksvaror, som bland annat måste skötas med transmarina förbindelser, en kommersiell utbildning, som tydligen är av ganska krävande natur och vilken man icke kan förutsätta förefinnas just hos dem, som blivit utbildade till apotekare, utan tydligen på helt annat håll. Det har också antagits, att om en sådan, av kompetenta personer ledd grosshandel uppkomme inom landet, så skulle därigenom kunna uppammas vad vi faktiskt ännu icke ha annat än som en begynnande ringa början, nämligen frambringandet av medicinalväxter inom riket.

Det vill för övrigt förefalla, som om förhoppningarna, att den nämnda vinstregleringsfonden skulle kunna skörda avsevärda förmåner av ett grosshandelsmonopol, grunda sig på en felsyn. Om monopolet skall vara så mycket värt, att man kan därav tulla någon vinst, så synes denna väl uppkomma därav, att monopolinnehavaren på grund av monopolet lyckas sälja dyrt åt detaljhandlarne, i detta fall åt apoteken, särskilt åt de små apoteken, som ej hava direkta utländska förbindelser. Den hjälp dessa apotek få från regleringsfonden, erhålla de således till god del såsom ersättning därför, att de nödgas köpa varorna så dyrt av grossisten-monopolisten. Man synes sålunda härvid i viss mån röra sig i en cirkel.

Jag skall icke uppehålla mig vidare vid denna sak, men jag skall be att slutligen få säga några ord i anledning av herrar

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

Wavrinskys och Aaby Ericssons yrkande om uppskov med hela ärendet. Herr Wavrinsky anser, att utskottet, som han sade, svurit på magisterns ord, d. v. s. blott tagit Kungl. Maj:ts proposition tämligen obesedd. Han kom till denna slutsats genom studium av utskottsutlåtandet. Ja, den slutsatsen är nog icke så riktig. Att utskottet icke yttrat sig så synnerligen utförligt, förklaras helt naturligt därav, att utskottet funnit sig vara i det hela taget ense med Kungl. Maj:t. Men icke var det den enda magister, utskottet hade, ty det var en hel hop motionärer, bland andra herr Wavrinsky, som undervisade utskottet i olika riktningar, utan att vi funno anledning att svära på någon av dessa magistrars ord, och detta därför att vi funnit att deras lärdomar grundade sig i stor utsträckning dels på missförstånd och dels på förbiseende av det grannlaga avvägande av de motsatta intressena, som här måste företagas, och som vi ansett, att Kungl. Maj:t på ett lyckligt sätt har företagit.

Herr Ericsson har ansett, att enskilda riksdagsmän haft så liten tid att sätta sig in i frågan. Men den kungl. propositionen har ju dock förelegat en månads tid och har funnits tillgänglig hela denna tid för riksdagsmännen. Om nu utskottet kommit med en helt ny vändning, då hade man kunnat säga, att det för riksdagsmännen uppkommit svårighet att sätta sig in i frågan, då de förut haft att utgå från den kungl. propositionen; men så är ju alls icke fallet, utan utskottet har gått i samma riktning som Kungl. Maj:t. Slutligen har, som herr Ericsson själv anmärkt, betänkandet legat ovanligt länge på kammarens bord, och om kammaren varit mycket belastad med arbetsplena dessa dagar, så har å andra sidan utskottsarbetet, som tidigare på riksdagen upptagit tiden i kanske än högre grad, i stället icke upptagit medlemmarnes tid. Jag kan således icke finna, att man rättvisligen kan säga, att detta ärende på något sätt mer än andra har fått en ytlig behandling eller att det icke har varit fullt tillräckligt tillfälle för de enskilda riksdagsmännen att sätta sig in däri. Vid sådant förhållande kan jag icke tycka annat, än att herr Ericsson slog en smula blint, när han råkade drabba ned just på denna fråga, medan i själva verket hans argumentation var av mera allmän art och avsåg att utgöra en protest emot överfyllnaden av riksdagsärendena mot riksdagens slut. Jag hoppas sålunda, att den mera tillfälliga omständigheten, att herr Ericsson råkade falla över just denna stadga, icke skall hava fått alltför stor betydelse för kammarens ställning till frågan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande i förevarande punkt.

Herr Nilson, Karl August: Herr vice talman! Jag har begärt ordet för att betyga min glädje över att helt och hållet kunna

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

instämma med herr Aaby Ericsson i hans uttalande och i hans slutsats. Jag beklagar endast att han icke hävdade denna sunda uppfattning — att det icke är utskottet, som i detta fall skall vara bestämmande utan kammaren, och att man icke blint skall följa ett enhälligt utskott — redan för ett par dagar sedan, då vi hade ett analogt fall, nämligen då det var fråga om patentlagstiftningen. Jag begärde emellertid ordet även med tanke på att få bemöta herr Biörklund och även herr Almer, vilka ville mota grosshandelns frigivande, men nu har redan herr Alexanderson ingått i sådant bemötande. Jag skall bara be att få understryka, vad han i detta avseende har sagt, och påminna kammaren därom, att ett sådant frigivande icke kommer att verka menligt vare sig för apotekarne eller den stora allmänheten, utan i stället kan det medföra stora vittgående välgörande konsekvenser i synnerhet för industrien. Men frågan har ju så många sidor, och den är verkligen av sådan art, att jag tror, att det vore synnerligen oriktigt att i dag fatta något beslut. I Andra kammaren har nyss en läkare stått upp och mycket allvarligt kritiserat hela detta förslag, och han slutade även med att yrka bestämt avslag på det föreliggande förslaget. Jag tror som sagt, att kammaren denna gång gör bäst i att följa herr Aaby Ericsson, i vars yrkande jag ber att få instämma.

Herr Gezelius: Herr vice talman! Sedan jag begärde ordet i denna fråga, hava så många sakinlägg ägt rum, att jag skall inskränka mig till ett kortare skärskådande av de skäl, som åberopats för avslag å utskottets hemställan.

Med hänsyn till den uppmärksamhet, som herr Aaby Ericssons motivering för hans avslagsyrkande erhållit, vilket jag under andra förhållanden skulle komplimenterat honom för, är jag kanske skyldig att först vända mig mot honom. Det är kanske skäl att erinra herr Nilson om att det skäl, herr Aaby Ericsson anförde, var, att han icke haft tillfälle att sätta sig närmare in i frågan. Han hade icke tagit del av Kungl. Maj:ts proposition, vilket jag för min del finner vara mycket naturligt och sannolikt bleve fallet, även om han skulle lyckas att få frågan åter före vid en kommande Riksdag. Att herr Nilson i likhet med herr Ericsson icke heller satt sig närmare in i frågan, förvånar mig mera, då herr Nilson är motionär i ämnet, och jag har hos honom förutsatt det intresse för saken, att han tagit nödig del av utskottets utlåtande, så att okunnighet om saken icke kunde utgöra det skäl, vilket han genom sitt instämmande med herr Aaby Ericsson har angivit såsom motiv för sin ståndpunkt i frågan.

Det är helt naturligt, herr vice talman, att en medlem av kammaren måste väsentligen nöja sig i frågor av så pass speciell art, som den ifrågavarande dock är att hänföra till, med den ut-

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

redning, som lämnas i utskottets beredning. Att på grund av en vädjan från en enskild riksdagsman, som icke anser sig fullt behärska en Kungl. Maj:ts proposition och utskottets utlåtande, avvisa ett ärende är fullkomligt ohållbart, om man vill komma till något arbetsresultat i riksdagen under nuvarande förhållanden.

Det är kanske icke heller direkt det skälet, som motiverat de avslagsyrkanden, som ha gjorts, utan en viss tvekan om, på vilket ben man skall stå i denna fråga, och så till vida kan jag finna herrarnes ståndpunkt förklarlig.

Herr Wavrinsky har ansett, att utskottet på ett föga tillfredställande sätt har skilt sig från sitt arbete, i det att det har nöjt sig med att svära på magistrarnas ord. Är det något fel, att utskottet kan åberopa som stöd för sin åskådning, att det i huvudsak har följt departementschefen — den man, som närmast är ansvarig för detta ärendes beredning — eller de sakkunniga, på vilkas utlåtande han stöder sig, eller medicinalstyrelsen, som i stort sett är den myndighet, som sitter inne med den största sakkunskapen, eller de sakkunniga, som medicinalstyrelsen en gång i tiden anlitat för en utredning i frågan? Är det ett fel, att utskottet kan åberopa sig på dessa auktoriteter, då det i stort sett har accepterat deras huvudsynpunkter? Jag tror knappast, att detta skall väga tungt som sakskäl för ett uppskov. Utskottet har rätt att säga, att det har ägnat denna fråga en mycket avsevärd och efter dess förmåga ingående granskning. Är det så, att kammarens ledamöter icke begagnat sig av tillfället att sätta sig in i frågan, skall någon bristande ansvarskänsla i den punkten icke skrivas på utskottets räkning.

Herr Wavrinsky har vidare åberopat som ett skäl, varför han önskar uppskov, att han vill hava denna fråga sammankopplad med en blivande kvacksalverilag. Något sakskäl, som motiverar denna sammankoppling, har jag icke hört, och jag vågar påstå, att något sådant icke finnes. Men en given följd av en sådan sammankoppling vore, att man försvårade såväl den ena som den andra frågans lösning. Båda frågorna äro i behov av en lösning, ty de nuvarande förhållandena äro ohållbara både på det ena och andra området. Vill man en lösning av dessa frågor, skall man icke onödigtvis försvåra dem genom en sammankoppling.

Det har talats så mycket i denna fråga dels i tidningspressen, dels man och man emellan. Det är förvånande, att man hört så litet av s. k. stora skäl här i debatten i dag. Det har bland annat anförts som utomordentligt betydelsefullt, att detta i själva verket vore en fråga, som icke bort underställas Riksdagen i den form, som har skett, i det att endast Riksdagens yttrande infordrats, utan den skulle hava behandlats som en lagfråga, i vars avgörande Riksdagen skulle hava deltagit. Ehuru icke något yrkande, stött på denna framställning, gjorts, vill

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

jag icke underlåta att fästa kammarens uppmärksamhet på, att ehuru det här finnes en massa motionärer i frågan, och ehuru det finnes reservationer mot utskottets utlåtande, som ställa snart sagt alla tänkbara hinder för ett bifall till utskottets hemställan, så har icke med en bokstav antytts, att det finnes fog för att påstå, att ärendet fölle under Riksdagens lagstiftningsmakt. Tvärtom har i den mån, frågan är berörd, herr Lindhagen, som sannerligen icke kan beskyllas för att eftergiva något av Riksdagens myndighet gent emot Kungl. Maj:t, uttryckligen sagt ifrån och i sina yrkanden utgått ifrån att dessa spörsmål icke fölle under Riksdagens lagstiftningsmakt. Det är kanske skäl att erinra om den saken, då man vet, att under sådana debatter som denna skälen serveras i kanske lika stor omfattning emellan bänkraderna som från talarstolen.

Vad som i stort sett kunde behöva göras för att utreda förslagets innebörd, har här redan skett i erforderlig omfattning. När jag hör de massor av skäl, som åberopas av dem, som önska ett fullständigt frigivande av läkemedelshandeln — ehuru, såsom jag förstår, dessa av taktiska skäl nöja sig med att söka åstadkomma uppskov — så kan jag icke annat än som min uttala den uppfattningen, att det vore klokare att lämna hela denna medicinhandel fri än att längre skjuta upp en reglering av frågan. Att lämna den fri — därtill äro herrarne icke beredda, ty redan den allra minsta eftertanke visar, att det vore att utlämna allmänheten, lidandet och godtrogenheten åt hänsynslösheten med en subvention av statsmedel, vars omfattning man icke kan beräkna, men som givetvis måste bliva stor. Men skjutes det på denna fråga tillräckligt länge, så ha vi marscherat fram till samma slut, som man skulle komma till genom en klar lagstiftningsakt, varigenom läkemedelshandeln bleve fri. Det finnes icke, så vitt jag kan finna, några sakskäl av bärande art att dröja — dit räknar jag icke talet om, att man icke har intresserat sig tillräckligt för att sätta sig in i denna fråga. Önskemålet att göra handeln så fri som möjligt lär, för att kunna göra sig gällande med fog, nödgas taga något säkrare former än de platoniska uttalanden, som blivit gjorda här i debatten.

Jag slutar icke mitt anförande med något yrkande, då här till behandling föreligger den första punkten av utskottets utlåtande. Jag har delat den mening, som fått sitt uttryck i herrar Petréns och Sven Perssons reservation rörande 7 § om frigivande av grosshandeln, väsentligen dock av andra skäl än reservanterna anfört. Jag har emellertid icke avgivit någon reservation, enär detta synts mig mindre lämpligt beträffande ett spörsmål, i vilket Kungl. Maj:t endast inhämtar Riksdagens yttrande. Jag har därför icke ansett det vara skäl att i detaljfrågor, till vilka jag i stort sett måste räkna även denna, uttala

någon avvikande mening. Då det dock har lyckats för utskottsledamöterna att kollationera ihop en i stort sett så samstämmig uppfattning av frågan i dess helhet, vore det bättre, om vi kunde nöja oss med ett accepterande av regeringsförslaget i stort sett.

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

Jag gör, herr vice talman, då min personliga åsikt icke fullt sammanstämmer med utskottets hemställan i denna punkt, icke något yrkande.

Herr Bellinder: Herr vice talman, mina herrar! Jag läste för några dagar sedan i en medicinsk tidskrift, att man från ett visst håll, där man förfäktar ett stort privatekonomiskt intresse söker göra gällande, att det svenska apoteksväsendet för närvarande är att betrakta som en sjuk man, och det synes, som om detta intresse skulle vilja göra allt för att komma i besittning av den sjuke mannens kvarlåtenskap. Vi ha under den senaste tiden bevittnat den skarpa strid, som ägt rum i tidskrifter och tidningar mellan två privatekonomiska intressen, apotekarnes å ena sidan och å den andra droghandlarnes, färghandlarnes och kemikalieaffärernas. Jag kan icke neka, att striden har varit något ojämn, så till vida som apotekarne icke haft det mäktiga vapen i sina händer, som många av den tredje statsmaktens representanter tillhandahållit motparten, ty som bekant bruka icke apotekarna annonsera sina varor, då deras antagonister däremot i regeln uppvakta tidningarna med mycket feta annonser. Därför må det vara ursäktligt, om tidningarna i detta fall äro mera välvilliga mot de senare, som ju höra till deras bästa kunder. Då det emellertid gäller ett viktigt folkintresse, folkhälsan, så bör man försöka att så mycket som möjligt se bort från de privatekonomiska intressena.

I denna strid har man framdragit ett par slagord, som i allmänhet pläga väcka mycket obehagliga känslor, nämligen orden monopol och privilegier. Men man må dock komma ihåg, att de monopol och de privilegier, som här äro i fråga, gälla människans dyrbaraste egendom, nämligen hennes liv och hälsa, och då må det ju vara förklarligt, att staten söker skydda den även genom privilegier. Det är märkligt, att dessa privilegier nu i vårt land ses med så oblida ögon från många håll och anses för skadliga för allmänheten, under det man i utlandet med avundsjuka ser på det sätt, varpå vi hava vårt apoteksväsen ordnat, och att man, då det gäller att reformera apoteksväsendet i andra länder, gärna vill peka på Sverige som ett mönsterland i det avseendet.

Vad nu föreliggande apoteksvarustadga beträffar, så har ju Riksdagen icke sista ordet därvidlag utan Kungl. Maj:t. Då så är fallet, anser jag att Riksdagen icke nu bör uppskjuta att lämna sitt omdöme om denna av Kungl. Maj:t framlagda apo-

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

teksvarustadga, utan trots de många göromål, som trängas inom Riksdagen, avgöra den nu. Herr Aaby Ericssons anmärkning, att vi haft så kort tid på oss att läsa utskottsbetänkandet, är enligt min mening av ingen betydelse, därför att detta betänkande, som redan förut har påpekats, har legat längre på bordet än i allmänhet brukar vara fallet. Även under den tid, då man har mindre att göra, brukar ett utskottsbetänkande, sedan det avgivits, tämligen snart behandlas.

Jag gillar för min del Kungl. Maj:ts förslag till apoteksvarustadga på det sätt, som utskottet här har modifierat det, men i en punkt har jag samma uppfattning, som har framställts av herrar Almer och Biörklund, nämligen i avseende på § 7. Jag anser i likhet med Kungl. Maj:t, att den fria detaljhandeln med apoteksvaror är alldeles förkastlig, men jag tror också, att det är mindre klokt att frigöra denna handel, när det gäller grosshandel, då det förestår en ny och definitiv reglering av vårt apoteksväsen så snart som efter 7 år. Jag anser, att om civilministern har rätt, då han säger, att det är en lätt sak att i framtiden lossa de band, som nu innehållas i apoteksprivilegierna, men att det är hart när omöjligt att åtdraga dem, sedan man en gång lossat på dem, jag anser, att om han närmare tänkt på den saken, då han föreslog frigörande av grosshandeln med apoteksvaror, så hade han kanske betänkt sig litet mera och ej framlagt detta förslag, ty det är tydligt, att då säkerligen under de sju år, som återstå, innan den nya regleringen av apoteksväsendet definitivt skall äga rum, en hel del fabriker och stora grosshandelsaffärer, inhemska och utländska, skola uppstå, så måste naturligtvis dessa komma att lägga hinder i vägen för ett fritt ordnande av vårt apoteksväsen, huru det än må ställas, vare sig det omhändertages av staten, eller de personliga privilegierna komma att förnyas. Jag tror därför, att det hade varit klokt att, liksom man nu har gjort sig fri och obunden för framtiden med avseende på detaljhandeln, man också bort göra det med avseende på grosshandeln.

Herr vice talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag, men med den förändring, som innehålles i herrar Perssons och Petréus reservation.

Herr Holmquist: Herr vice talman: Jag får verkligen säga, att för mig skulle det kännas ganska sorgligt, om detta efter min uppfattning synnerligen väl hopkomna utlåtande nu skulle resultera i ett kammarens avslag.

Det nämndes här, av herr Aaby Ericsson i första rummet, att kammaren skulle ha fått för kort tid att sätta sig in i den kungl. propositionen och det utskottsutlåtande, vari denna proposition nu behandlas. Jag kan icke finna annat än att i det talet ligger en betydlig överdrift. Jag vågar nästan påstå, att

det är jämförelsevis sällan, som ett ärende fått så pass länge ligga på kammarens bord som detta utskottsutlåtande. Jag trodde, att då detta utlåtande för någon tid sedan uppsattes såsom en p. m. på föredragningslistan, avsågs därmed just att herr Aaby Ericsson och övriga, som i denna sak hyst tvekan eller kanske voro alltför samvetsgranna, skulle få tid att särskilt sätta sig in i föreliggande utlåtande.

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

Vad nu själva den kungl. propositionen och utskottets utlåtande angår, får jag — som utan att vara fackman på området, har haft ganska mycket att göra med ärenden av liknande slag med dem i utlåtandet behandlade — säga, att jag vågar påstå, att förslaget är synnerligen smidigt och i övrigt väl hopkommet. Uti det kungl. förslaget har ju apoteksväsendet i stort sett fullständigt, kan man säga, bibehållits under sina nuvarande former, men genom att stadgan åtföljes av dessa olika s. k. bilagor, har man funnit möjlighet att efter tidsomständigheterna revidera vad som är *apoteksvara* och *icke apoteksvara*. Vidare har man genom detta förslag fått möjlighet att i landet söka åstadkomma en inhemsk industri på detta område. Här talades för någon tid sedan om, vilka betydande summor, som från Sverige dragas till Danmark på grund av det danska klasslotteriet. Ja, mina herrar, men om vi hade reda på de summor, som från den svenska allmänheten kastas ut till de tyska fabrikerna på detta område, tror jag att vi skulle komma upp till belopp, vilka betydligt överstege de danska lotterikollektörernas inkasserade vinster.

Vidare har här talats om, att grosshandel med apoteksvaror genom detta förslag skulle frigivas. I detta fall — och jag vågar säga att uteslutande i det fallet — har man rest några *grundade* betänkligheter. Därför vill jag något litet uppehålla mig vid den sidan av den ifrågasatta stadgan. Det sades, att år 1920 komma de privilegier apoteksväsendet nu har, att försvinna, och att man vid den tiden måste bereda sig på att få en del nya mindre apotek i olika delar av vårt land. Då måste man hava hållit apoteksväsendet i landet så pass mycket uppe, att man från de större apoteken kan taga en del inkomster och bilda en fond för att stödja dessa inrättningar på orter, där det blir svårt för dem att eljest ekonomiskt existera. Det har vidare nämnts att för närvarande sitter en apotekskommitté, och att det låter tänka sig, att den kommittén skall komma med förslag om inrättande av en statsanstalt för inköp av en del droger och andra apoteksvaror, vilka sedermera för att ställa sig billigare i inköp skulle distribueras till de olika apoteken. Ja, det är sannt, att det kan inträffa mycket i framtiden, men jag tror dock, såsom utskottet, att även inför sådana eventualiteter skall man nu kunna våga sig på att lämna grosshandeln fri. Det heter i ett yttrande av 1913 års kommission följande:

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

»Någon medicinalväxtodling av betydelse torde icke kunna uppstå i vårt land, så länge endast apoteksföreståndare få syssla med varans inköp och försäljning. En rationellt ordnad inköps- och försäljningsorganisation är ett villkor för uppkomsten av en medicinalväxtodling inom landet, för vilken på åtskilliga orter i övrigt goda betingelser finnas.

Att kompetenta och med tillräckliga kunskaper försedda personer, som icke äro apoteksföreståndare, idka grosshandel med droger och apoteksvaror har ingenstädes visat sig medföra olägenhet, ehuru sådant förekommer i de flesta av jordens länder. Att de få apoteksföreståndare, som hittills sysslat med en mindre grosshandel i branschen, skulle få konkurrens, torde ej skada, även om de härigenom finge bättre tid att sköta apoteksföreståndareskapet. Säkerligen skulle mången i ekonomiskt hänseende mindre väl situerad apotekare eller obefordrad farmaceut med glädje se uppkomsten av en grosshandel, som bröte ett tryckande monopol eller lämnade utsikter till arbetsförtjänster, vilka den farmaceutiska banan ej alltid är i stånd att giva.»

Ehuru jag således delar den åskådning, kommissionen uttalat, vill jag icke förneka, att man kan på sina håll hysa vissa betänkligheter, och därför skall jag med visst jämnmod för min del se, om uttalandena angående grosshandeln under någon form bliva här i kammaren antingen något tillbakavisade eller på något sätt modifierade.

Det som emellertid blir den kanske allra väsentligaste följden av denna stadga, det är, att man därigenom får ett vapen mot den humbugsmedicin, som har tagit en så oerhörd fart i vårt land. Jag har frågat män, som varit inne i dessa förhållanden angående detta, och de hava sagt, att detta är nästan en folksjukdom, och då det nu särskildt drabbar de klasser, som minst hava råd att kasta bort sina pengar så gott som för intet, måste det vara en stor sak att genom en sådan stadga som denna råda bot på ett dylikt sorgligt tillstånd.

På grund av dessa av mig nu angivna skäl, herr vice talman, ber jag att få instämma i yrkandet om bifall till utskottets utlåtande i den föredragna punkten.

Herr Petrén, Alfred: Herr vice talman! Mina herrar! Jag skall icke med många ord förlänga denna diskussion, som mången nog tycker redan varit tillräckligt lång. Jag vill dock yttra något med anledning av det yrkande om uppskov, som här av flera talare blivit framställt.

Först skall jag då be att få fästa uppmärksamheten på att herr Aaby Ericssons yrkande icke stämde överens med hans motivering till detta. Han sade nämligen, att han icke hunnit sätta sig in uti det föreliggande ärendet, men ändock yrkade han, att Kungl. Maj:t skulle framlägga ett nytt förslag i frågan till nästa

riksdag. Detta yrkande vore ju motiverat endast för den händelse han vid studiet av detta förslag funnit det icke vara lämpligt, medan den, som icke alls hunnit sätta sig in i förslaget, ju icke kan ha någon anledning att yrka på ett *nytt* förslag.

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

Den siste talaren berörde vad som är sakens kärnpunkt, anledningen varför vi icke böra uppskjuta denna frågas avgörande. Det synes mig nämligen, att det ligger en verklig fara uti ett uppskov. Vi hava ju redan nu en ganska stor industri av synnerligen osund natur, i det att det finnes många affärer, som huvudsakligen äro baserade på försäljning av denna humbugsmedicin, vilken, såsom vi veta, drager så ofantligt stora summor ur den godtrogna allmänhetens fickor, penningsummor, som icke komma till något som helst gagn, för vilka vederbörande alltså icke alls få någon valuta. Det torde vara uppenbart, att ju längre vi dröja med att rikta ett dråpslag mot denna skadliga industri, ju svårare blir det för oss att få bukt med densamma.

Kungl. Maj:ts förslag har nu synnerligen förträffliga bestämmelser, så goda, att de i ett slag skola komma att hindra försäljningen av arcana eller hemliga läkemedel. Så stadgas i detta förslags nionde paragraf, att icke endast vid försäljning av apoteksvara skall *i varje fall* genom påskrift eller bifogad deklaration tydligt anges varans art eller sammansättning, utan att samma föreskrift skall gälla även beträffande vara, som är upptagen å stadgans bilaga III och vilken sålunda är fri till försäljning, dock att till angivande av dylik vara jämväl må användas dess å nämnda bilaga intagna benämning, alltså likväl ett av medicinalstyrelsen gillat namn å varan. Vidare föreskrives i § 10 av denna stadga, att man icke får åsätta nämnda varor ett högre försäljningspris, än som på grund av uti varan ingående ämnens art och mängd ävensom beredningsform skall för motsvarande vara, tillredd å inrikes apoteksinrättning, beräknas enligt de av Kungl. Maj:t fastställda grunder för apoteksvarors taxering. Ytterligare finnes en förträfflig bestämmelse i § 11, enligt vilken beträffande apoteksvara, som mera allmänt försäljes till ett oskäligt högt pris, eller befinnes till sammansättning och innehåll väsentligen avvika från meddelad signatur eller deklaration, kan på framställning av medicinalstyrelsen förbud mot såväl införsel som försäljning av Kungl. Maj:t meddelas. Jag frågar: är det verkligen lämpligt att vi, då man i vår hand vill sätta sådana förträffliga vapen mot den osunda industrien med humbugsmedicin, icke taga emot dessa vapen?

Jag skall här icke ingå på de anmärkningar, som framställts mot en del detaljer i förslaget, då dessa i allmänhet torde ha blivit bemötta av de föregående talarne, utan vill jag nu till sist endast nämna några ord angående min och herr Perssons reservation, uti vilken vi — i motsats mot vad Kungl. Maj:t föreslår — yrka att grosshandeln med apoteksvaror icke

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

skall frigivas. Åtskilliga talare hava uppträtt mot detta mitt yrkande och särskilt har därvid framhållits, att på de skäl, som teknologföreningen framfört, borde grosshandeln frigivas. Såsom i reservationen är anfört, synes mig dock, som om Teknologföreningens viktigaste skäl för grosshandelns frigivande, nämligen gynnandet av medicinalväxtodlingen, tillfredsställes genom att den inhemska läkemedelsfabrikationen blir frigiven. Vid sådant förhållande kan jag icke finna, att det föreligger skäl att giva grosshandeln fri för andra än fabrikanterna, ty det förhåller sig ju dock så, att ju flera mellanhänderna äro desto mera fördyras varan. Jag kan också icke inse annat än att det är fullt riktigt som kommerskollegium säger, att man härutinnan icke bör göra någon ändring i nuvarande förhållanden för de kommande sju åren, då ett frigivande av grosshandeln med apoteksvaror, innan den nyligen påbörjade utredning, som avser ett definitivt ordnande av vårt apoteksväsen, hunnit slutföras, ovillkorligen kommer att lägga onödiga hinder i vägen för statsmakterna att efter år 1920 ordna apoteksväsendet på sätt som Riksdagen i skrivelser till Kungl. Maj:t uttalat.

Jag ber alltså, herr talman, att i anslutning till vad jag nu anfört få yrka bifall till mom. 1 i utskottets hemställan, dock med den skillnad, att 7 § 1 mom. i det föreliggande förslaget utgår. Jag yrkar alltså bifall till min och herr Perssons reservation.

Herr statsrådet Schotte: Herr talman! Jag skall blott, innan kammaren går att votera i denna ganska viktiga fråga, tillåta mig att yttra några få ord.

Det är som kammaren väl vet, en gammal fråga detta. Det är ungefär 40 år, under vilka behovet av en lagstiftning i syfte att avgränsa området mellan apoteksväsendet och den kemiska industrien förelegat; d. v. s. behovet daterar sig, kan man säga, alltifrån den tid, då över huvud taget någon kemiskteknisk industri av betydelse funnits i detta land. Det har vidare bedrivits ett direkt tioårigt lagstiftningsarbete på detta område; och detta arbete har nu resulterat i föreliggande förslag från Kungl. Maj:t. Om det förslaget råder i det stora hela tämligen god enighet bland alla vederbörande. Stora svårigheter hava givetvis mött för lagstiftning på ett område sådant som detta, där intressena stå skarpt mot varandra, eller där man åtminstone velat påskina, att de stå skarpt mot varandra, och där i många fall, särskilt vad man hänför till humbugsmedicinens område, förtjänas så grova pengar, som förhållandet här är. Jag tror därför, att det är hög tid, att vi nu komma till ett resultat.

Det har också visat sig, att den rättspraxis, som råder på hitbörande område, är synnerligen vacklande. Domstolarne ha kommit till olika resultat i likartade fall, och allmän osäkerhet

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

är rådande. Detta är för övrigt uppenbart för en var, då man vet, att vi röra oss med författningar från slutet av 1600-talet och med bötesbestämmelser, vilka äro synnerligen otillfredsställande. Jag tror därför, att det är högst nödvändigt, att vi erhålla en modern lagstiftning för hithörande förhållanden.

Ovissheten med avseende å tillhandahållande av apoteksvaror är till olägenhet och skada, icke blott för apotekarne och icke blott för industrien, utan även för allmänheten. Det är många som säkerligen icke velat föra en del hithörande varor, därför att de icke veta — jag tänker då särskilt på industrimän och handlande — huruvida dessa varor äro tillåtna eller icke i den fria handeln, äro apoteksvaror eller icke. Den olägenheten blir avhjälpt genom ifrågavarande författning. Alla lojala handlande, som driva affär med hälsovårds- och sjukvårdsartiklar, skola med tillfredställelse se tillkomsten av ifrågavarande lag, och jag vet också att den kemisk-tekniska industriens idkare — åtminstone den övervägande delen — önskar en lagstiftning, i huvudsak lagd på dessa grunder, låt vara att man har anmärkningar mot en eller annan detalj. Den ifrågavarande lagen är, kan man säga, en förutsättning för ordnade och stabila förhållande på detta område. Framför allt måste man — jag tror, att varenda en av kammarens ledamöter skall ge mig rätt däri — genom statsmakternas försorg söka sätta någon damm mot den flod av humbugsmedicin, som nu översvämmar landet, då varor utbjudas under de mest braskande utfästelser, vilka varor i det stora hela, efter vad de vetenskapliga undersökningarna hava visat, ganska litet kunna hjälpa oss i kampen mot sjukdomarna, men för vilka tagas så oskäliga pris. Det är i hög grad också utlandets ocker på den svenska godtrogenheten och lättrogenheten, som här tagit sig uttryck. Man har i medkammaren nyligen visat de mest drastiska exempel på, hur denna humbugsmedicin gör sig bred, och huru den söker nå allmänheten på de mest olikartade vägar samt huru dess målsmän därvid begagna sig av medel, som tangera det tillåtnas gräns.

Man har erinrat eller anmärkt mot att förslaget är byggt på ett frigivande av grosshandeln med apoteksvaror. Ja, om förslaget i denna del kan man naturligtvis hysa olika meningar. Vilken väg, man här går, har sina olägenheter och sina fördelar. Det är dock så, att vi ha en tämligen blomstrande kemisk-teknisk industri här i landet, och att under de år, som kunna förflyta, tills hela apoteksfrågan blir slutligen ordnad, synnerligen stor risk icke kan förefinnas att låta denna industri få ett område, på vilket den i viss utsträckning redan inriktat sitt intresse. Det har också rått en viss ovisshet rörande apoteksprivilegiefrågan just på detta område. Jag tror därför, att man utan alltför stora betänkligheter kan gå med på förslaget i denna del.

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

Utlandets förhållanden visa, att man överallt söker skydda sig mot humbugsmedicinen, att man överallt söker få fram lämpliga gränser mellan apoteksindustrien, apoteksnäringen och den kemisk-tekniska industrien, och den allmänna tendensen och erfarenheten i utlandet går mot skärpning av dittills gällande lagstiftning. Den sista lagen i Danmark, som antogs i år, är betydligt skarpare i sina bestämmelser än den svenska lag, som nu här föreligger, åtminstone i de väsentligaste delarne.

Det florerar ännu, såsom vi veta, mycken humbug på detta område och många i samband därmed stående företeelser, vilka vi helst skulle se vara borta. Givet är emellertid att icke kommer man åt humbugsmedicinen endast med lagparagrafer av nu föreslaget innehåll. Man har alltid annonseringen kvar, och den drager en del kunder; men mot annonseringen kan man icke nu vända sig. Den är en grannlaga fråga, som berör tryckfrihetsförordningen. Så länge också allmänheten tror på och vänder sig till försäljarne av dessa läkemedel, skall det naturligtvis alltid finnas marknad för dessa varors utbjudande och tillhandahållande. Men man hoppas genom det nu föreliggande författningsförslaget kunna komma åt åtminstone de grövsta formerna av denna rörelse till allmänhetens förvillande och skada. Jag kan därför icke tro annat, än att Riksdagen nu skall lämna sin medverkan till att på ett någorlunda tillfredsställande sätt ordna dessa förhållanden och därvid ansluta sig i huvudsak till det avvägande av olika intressen, som Kungl. Maj:t här efter en ingående utredning åstadkommit. Förslaget skall framför allt sätta vederbörande åklagare och andra myndigheter bättre vapen i händerna för att bekämpa humbugsmedicinen. Det är också av vikt, att frågan nu ordnas, därför att om Riksdagen nu avslår detta förslag och om vi således låta det gå som hittills, är det mycket ovisst, huruvida det över huvud skall kunna vara möjligt att en annan gång ena kamrarne om ett positivt beslut. Jag föreställer mig, att ett uppskov nu betyder ett uppskov till år 1920, då hela apoteksfrågan måste ordnas. Huru förhållandena på detta område till den tiden kunna utveckla sig, därom kan man hava olika mening, men ett torde vara säkert, och det är att svårigheterna då ansenligt skulle hava vuxit, när man måste gå att på ett tillfredsställande sätt — vilka vägar man än vill gå — lösa denna fråga. Jag hoppas därför, att kammaren skall biträda lagutskottets förslag i själva huvudfrågan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende å förevarande punkt framställts följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle godkännas; 2:o) av herr *Almer*, att utskottets hemställan skulle godkännas med den ändring beträffande § 7 mom. 1, som angivits i den av herrar Persson och Petrén vid nämnda mom. anförda

reservationen; och 3:o) av herr *Stärner*, att kammaren skulle avslå utskottets hemställan och i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förslag i ämnet måtte föreläggas nästkommande riksdag.

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på punktens godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraproposition till den förestående huvudvoteringen, och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraproposition antaga bifall till herr Almers yrkande.

Jämväl om kontrapropositionens innehåll äskades emellertid votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraproposition i huvudvoteringen om punkten 1 i lagutskottets utlåtande nr 37 antager bifall till herr Almers yrkande i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraproposition i nämnda votering antagits bifall till herr Stärners yrkande i frågan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 31.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner punkten 1 i lagutskottets utlåtande nr 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Almers yrkande i ämnet.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 36.

Punkten 2.

Godkändes.

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

Punkten 3.

Mot utskottets uttalande angående § 7 mom. 5 hade reservation avgivits av herrar *Persson* i Norrköping och *Petrén*, vilka anfört:

»Genom ett stadgande i enlighet med utskottets uttalade önskan kommer bestämmelsen i stadgans bil. II c) att beredningar: Blandade »Kryddor» (blandade »teer») skola utgöra apoteksvara, att bliva fullständigt illusoriskt. Det erbjuder nämligen ingen som helst svårighet att utföra insamlandet av inhemska växtdroger på sådant sätt, att de utan sedermera vidtagen bearbetning eller beredning kunna nödtorfteligen lämpa sig till framställning av sådana blandade kryddor eller teer.

En på antytt sätt insamlad drog kan dessutom svårligen av allmänheten identifieras såsom riktig vara ens i oblandad form och alltså ännu mycket mindre i blandning.

Enligt motiveringen till Kungl. Maj:ts stadgeförslag har bestämmelsen angående frigörande åt allmänna handeln av *inom riket* insamlade växter eller växtdelar tillkommit för att uppmuntra insamling och odling av växtdroger.

Ett stadgande i enlighet med utskottets uttalade önskan erbjuder ingen ökad fördel i sådant syfte eller med avseende å den inhemska fabrikationen av läkemedel, som tillräckligt skyddas genom paragrafens bestämmelser i övrigt, men verkar däremot i hög grad inbjudande till kvacksalveri och tillverkning av humbugsmedicin. Det är nämligen endast med tillhjälp av mikroskopet och efter mycken övning, som det är möjligt att avgöra, om en kryddblandning innehåller uppgivna, verksamma beståndsdelar eller endast fullständigt värdelösa sådana.»

Herr Petrén, Alfred: Herr talman! Jag yrkar, att detta moment i utskottets hemställan måtte utgå. Anledningen till att detta moment togs upp var den, att inom utskottet framhölls, hurusom mom. 5 av stadgans 7:de paragraf i dess nuvarande lydelse möjligen skulle kunna misstydas därhän att, om en försäljare av droger i en och samma påse lämnade exempelvis två olika slag av rötter, detta skulle kunna anses vara brott mot stadgandet uti ifrågavarande moment, därför att den försålda varan icke var i »oblandat skick». Detta var skälet till utskottets begäran, att Kungl. Maj:t skulle förtydliga uttrycket: »i oblandat skick». Jag tror emellertid, att detta beslut tillkommit litet väl hastigt, utan att man tänkte på räckvidden av detsamma, ty blandade droger skola ju vara apoteksvaror enligt tabell II, i vilken äro upptagna »blandade kryddor» och »blandade teer». Yrkandet torde därför komma i konflikt med vad som är föreskrivet i nämnda tabell. I övrigt är att märka att det kan vara mycket svårt att i en blandning av droger särskilja de olika slagen och kontrollera, om de äro inhemska eller utländska.

Förslag till apoteksvarustadga. (Forts.)

Nu medgiver jag, att vid justeringen motiveringen till denna punkt avfattats mycket försiktigt; men om man med avfattningen endast avsett, att vid försäljning olika droger skola få blandas i samma påse, anser jag, att det är onödigt att ändra ordalydelsen. Menar man åter någonting annat och därutöver, då är man emellertid inne på en tankegång, vars realiserande — som nämnts — skulle komma i strid med den vid stadgan fogade tabell II. Jag får därför yrka, att här ifrågavarande moment i utskottets hemställan utgår liksom även motiveringen till detsamma, d. v. s. sista stycket, som berör § 7 mom. 5, på sidan 52 och som börjar: »Till undvikande av det missförstånd» etc. Detta yrkande står i överenstämmelsee med min och herr Perssons reservation på denna punkt.

Herr Alexanderson: Herr Petrén ställde sig frågande huruvida utskottet verkligen menade, att man skulle kunna få blanda tillsammans droger av olika växter, eller om meningen blott vore att man vid insamlingen skulle ha rättighet att i en och samma påse samla olika arter av rötter o. s. v. Såsom av utskottets uttalande torde tydligt framgå, är det endast det senare, som är meningen. Utskottet har — med anledning av ett missförstånd som visat sig på åtskilliga håll inom Riksdagen — velat få tydligt uttryckt, att detta begränsande till insamling av örter »i oblandat skick» icke är att förstå så strängt, att man icke skulle få i en och samma påse, ehuru fullt skiljbara från varandra, samla olika arter av örter och rötter. Men utskottet har ingalunda velat möjliggöra, att det skulle kunna försäljas blandade växtdroger, som skulle kunna användas under namn av »örtte» eller »bröstte» eller med ett ord såsom tillblandade läkemedel. Skillnaden mellan utskottets och reservanternas uppfattning i denna punkt är ytterligt liten. Utskottet har endast velat föreslå Riksdagen hemställa till Kungl. Maj:t, huruvida icke punkten borde avfattas en smula tydligare, utan att därföre utskottet lagt synnerlig vikt vid saken. Jag tror icke, att det missförstånd, som herr Petrén framställde såsom möjligt, i själva verket är att befara, och ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder framställda yrkanden propositioner, först på godkännande av föreliggande punkt enligt utskottets förslag samt vidare på godkännande av herrar Perssons och Petréns vid § 7 mom. 5 anförda reservation; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 4—6.
Godkändes.

Utskottets inledande hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets den 25 och 26 i denna månad bordlagda memorial nr 62, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Anmäldes och bordlades särskilda utskottets memorial nr 4, angående avlöning åt dess tjänstemän och vaktbetjäning.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, nr 138, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsättande av civilkommissionens verksamhet tillsvidare till den 1 juli 1915.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrivelse, nr 144, till Konungen, angående vidtagande av åtgärder för anordnande av skolbad vid landsbygdens folkskolor.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

Herr talmannen hemställde, att anslag, vilka utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Denna hemställan bifölls.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag tar mig friheten hemställa, att bankoutskottets memorial

nr 44 och samma utskotts utlåtanden nr 45 och 46 måtte på föredragningslistan för morgondagens plenum sättas främst bland två gånger bordlagda ärenden.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 3,19 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Tryckeri-A.-B. Skandia, Stockholm 1913